

BANNIELOU AR FEIZ E PARDONIOU BREIZ

Photo Jos Le Doaré

BLEUN-BRUG

Niv. 39-40

GOUERE-EOST 1951

Ha paet eo ganeoc'h ho koumanant 1951 ?

Ma n'eo ket, her grit raktal,
Eun tammig bolontez vat mar plij,
Ha bennoz Doue d'eoc'h !

1) Koumanant bloaz d'an 12 niverenn, brezoneg ha galleg.	400 lur
2) Koumanant bloaz d'an 8 niverenn brezonek hepken	300 lur
3) Koumanant d'ar 4 niverenn c'hailek hepken	190 lur
4) Koumanant a enor.....	500 lur

Kas an arc'hant da : V. Seite, Bleun-Brug, Tréboul (Finistère).
C. C. P. 544-22 Nantes. — Lakaat ouz kein ar chekenn-bost pe ez eo
eun adkoumanant, pe unan nevez.

TAOLENN

Hon Tad Santel ar Pab d'ar Vretoned.....	1
Ar Vretoned e Rom	3
Sonjou war eur pirc'hirinaj, gant J. Ch.....	3
Aotrou 'n Eskob Gwened da Renerien ar Bleun-Brug	5
Pedenn evit Breiz, gant Y. B. Kalloc'h	6
Mamm ar Vro besit silvidigez ho Pretoned, gant L. B.	7
Eur familh sent, gant an Ao. Chaloni Batany.....	8
Hor sent koz, gant J. Konan.....	11
Kenavo Bastian, gant L. Lok	12
Spered Treger : ar zouch aour, gant B. Charlez	13
Pemp leue, peder bronn, gant L. Marc	15
Emgann an Tregont, gant Reun Argant.....	17
Porz-houarn Kastell-Paol, gant V. Fave	18
Kemener ? Miliner ? gant K. Riou	19
Pajenn ar Vugale, gant K. Riou	20
Da eured al laouenanig (son)	21
Dre Vreiz ha dre ar Bed.....	22
Korn al liziri	24
Kas an dorz d'ar gér, gant ar Bigoudenn.....	24
Kamp Etrekeltiek ar Vrezonegerien	25
Geriou Kroaz	25

Hon Tad Santel ar Pab d'ar Vretoned

Ar brezegenn-mañ a zo bet graet e Rom, gant hon Tad Santel ar Pab, da genver an deiz m'eo bet laket Julian Maner e renk an dud eurus.

EUR gaér a gentel, mibien garel ha merc'het karet, a ro d'eomp buhez Julian Maner, e istor hag ar brud graet d'e vertuziou, eur gentel hag a zesk d'eomp beza troet kentoc'h da grompreñ e tu mat ar bed hag an traou, en eur zigeri koulskoude hon daoulagad war an tu gin, en eur veza aketus hag oberiant, hor fizians diazezet war Brovidans Doue.

N'eus ket da lavaret nann ; pa gomprêner, en amzer vreman e weler mab-den gwasket gant dienez e meur a zoare, trubuilhou ha skoilhou a bep seurt o virout ouz ar broiou d'en em zevel ker buan ha ma karfed, dic'halloud an doareou a gaver da gompeza ar bed ha dic'halloud an den d'o implija ervat...

Daoust ha muioch a lec'h a oa da gredi ha da gaout fizians en amzer hag er vro ma veve enno an den eurus nevez ! N'oa ket némeur desketoc'h an dud war dachenn ar feiz ; nemet d'an ampoent n'oa ket goloet an diouizegez evel hirio, gant eur gwiskad tromplus a zeskadurez diwar c'horre ha didalvez war skianchou ar bed. Troet oa an dud gant an eva-rema gant an holl dechou-fall-a zeu da heul. Frouez ar brezelioù a relijion, restachou kredennou faos an éretiket a oa c'hoaz gwasaet ar gaou a raent gant an dic'halloud ma oa ar veleien, re nebeut anezo ha re ziakel allies. Ouspenn e oa dinaesoc'h al labour war dachenn an eneou hag an abostolerez dre 'n abeg ma oa trouz ha dispac'h etouez ar bobl diwar goust an tailhou. Hag an daolenn-ze n'eman ket c'hoaz pep tra warni ; gant komparachi, e veze kavet marleze ez a gwelloch c'hoaz ar bed ganeomp-ni.

Petra 'zo c'hoarvezet eta e Breiz evit ma veze gellet, abaoe, rei ar vro-ze da skouer d'ar bed evit he buhez entanet, renket, gwriziennet don enni ar felz ? Hervez ar Vretoned o-unan, an enor eus ar wellaenn-ze — goude beza e roet da Zoue, d'ar Werc'hez, d'ar zent koz — a zeu d'ar visionerien, hag en o zouez e roont ar renk kenta d'an den eurus Julian Maner.

Petra en deus graet eta ha penaos eo deuet a-benn ? Bez e voe abostol na muioch na nebeutoc'h met eun abostol gant kement a dalvez ar gerze : abostol an Aotrou Krist, bet er skol gant ar Mestr, doujus d'e geleñndurez ha d'e genteliou. Kalz a gristenien gredus a zo o c'hoant beza eus an ebrestel-ze, lod hep goût mat awalc'h petra eo eun abostol ha petra en deus da ober ; kalz re all — hag aze eman hon levez — sklaer en o spered petra eman hor Zalvez o c'hortoz diouto ha petra a zo en o zonj seveni. Aked entanet d'al labour, kont mat da zerc'hel eus stumm-spered tud ar vro hag an amzer, setu aze d'hor zonj etouez kalz doareou all, ar pez a verk spêred ha labour an den eurus Julian Maner, devout bras d'ar Werc'hez evel ma voe, en e amzer Sant Yann Eudes ha, war e lerc'h Sant Loeiz Grignion a Venforz. Marleze en devou e zoare d'ezan e-unan da intent an abostolerez evel n'o deus bet meur a hini all, marleze ives, sur awalc'h zoken, eo e zoare e-unan d'hen intent eo en deus graet d'e labour dougen frouez.

Aked dreist muzul d'al labour ; war ar poent-ze e c'hell beza lakaet an tad Maner keit ha keit gant n'eus fors pehini all ; n'en deus ket e bar : labouriou, skuizder, diézamanchou, poaniou hep ehana gwech ebet, nadamanti a-hed an aridennad misionou a brezegas hep paouez, ha peseurt misionou ! war an douar bras hag en inizi, prezegennou, prosesonou, katekizou, kofesionou, gweladennou d'ar re glanv ha kemeni-zo. O lenn istor e vuhez ec'h en em c'houlenner penaos en deus gellet eun den e-unan herzel ouz kemend all ! penaos en deus gellet e gorf padout outan. Penaos ? dre vertuz al lavarenn bayan roet d'ezzi eun dalvoudegez kristen : **Mens agitat molem** (Verg. Acneis 6727). Den oberiant muic'h eget nikun, e lakaet ar studi uheloc'h eget ar seveni hag ar bedenn uheloc'h eget ar studi. Ken troet oa gant ar bedenn, ma krede d'e vestr Mikael an Nobletz oa e zever derc'hel warnan gant aon na rafe gaou ouz e abostolerez. Diskouez a ra an istor n'oa ket aon ebet da gaout war ar poent-se ; diskouez a ra, er memes amzer, eus peseurt mammenn, krenv ha digailhar, e tarze e aked dishenvel. Resevel en devoa digant Doue, emezan e-unan, eun donezon a bedenn hag e dalc'he, dalc'hmat, en union gantan.

Lavaret e vez, gant gwir abeg, azechou ives gant eur gredenn eun tammig bugelel, e tle an aked derc'hel kont eus an amzer ma vever hag eus an dud a zarempreder. Sant Paol hel lavare dija pe gwelloc'h a roe ar skouer a gement-se : **omnibus omnia factus sum ut omnes facerem, salvos** (1. Kor. 9-22). Evel-se e rae ives an den eürus Julian Maner ha ret e veze klask mat evit kaout unan bennak da vont dreistan war ar poent-se. Evit en em ober diouz an holl eo e tesk o yez diés, eo e ro e gelennadurez gant sikour taolennou bras livet warno ar c'hreansou hag ar gourc'hennou, eo e laka e genteliou e kantikou aet ken doun er sperejou ma vezont kanet hirio c'hoaz ; kant tro all a gav c'hoaz evit skei ar sperejou hag ar c'halonou betek ar voedenn. Ma kar beaji dreist-holl war e droad ha dre an henhou-bras eo gant ar zonj da gaout war e hent ha d'o dastum an oaned hag an danvadezed dianket. Henvel ouz an tad mat a familh e tennas eus e denzor « *nova et vetera* » (Maze 13-52) traou nevez ha traou koz hervez ezomm an eneou.

Bretoned kalonek, kanit meuleudi d'ho ten eürus, dalc'hit mat d'e genteliou, evel m'o deus graet ho tadou, goulennit digantan, gant fizians, ar c'hras da zerc'hel mat ha da vont var arok gant hent ar feiz hag ar vuhez kristen. Beleien hag ebestel Breiz ha re all a bep lec'h kemerit skouer diwarnan ; an hent a ziskouez d'eoc'h a zo asur ha kas a ra da benn ; e bedennou, eus ar baradoz, a gaso war araok, dre hoc'h aked, al labour boulic'h gantan war an douar.

Ha c'houi holl, entanet gant ar c'hoant da astenn rouantelez Doue, c'houi holl hag en em zispign evit savetei ha renevezi hoc'h amzer hag ho pro, kemerit skouer diwar an Tad Maner. Aked dibaouez d'ezan met aked tarzet eus e garantez vrás evit an aotrou Doue ; kemerit skouer diwarnan, dispont pa veze ret en em ober diouz e amzer, war dra pe dra, met atao fidel d'ar pez a jom mat da virer er boazamanchou daoust ma tro an amzer, o vez a m'o deus eun dalvoudegez hag a bad.

Ha ni, mibien garet, ha merc'het karet, ni hag a c'houlenn ma kouezo warnoc'h grasou Doue, d'ho santelaat, madoberou ar Werc'hez dinam, skoazell Santez Anna, Sent koz ho pro, an den eureüs Julian Maner, ni a ro d'eoc'h gant hor c'harantez a dad en he fez hor bennoz a Bah.

Goud e brezegenn e leus an Tad Santel da varvaihat gant ar beleined. Goulenn a reos ma vele kanel kantig an Tad Maner. Ha pa darzas son skilrus ar vombard hag ar biniou — ar wech kenta oa d'ezo moarvat da drederni dindan bolz iliz veur Sant Per — e tride al levez e daoulagad an Tad Santel.

AR VRETONED E ROM

DAOU c'hoant bennak a Vretoned a zo aet da Rom evit klevet diskleria an Tad Maner, Den-eürus. En o fenn edo ar c'hardinal Roques, arc'heskob Roazon, Aotrou N'Eskob Kemper hag Aotrou N'Eskob Sant Brieg. An darn vrasa eus ar birc'hirined a oa eus a Vreiz Izel, eun tregont bennak eus eskopti Roazon. Da greski ar vandenn, ez oa deuet ive eun ugent eus Pariz, ha tro-war-dro, Bretoned divroet, stag mat o c'halon ouz bro o c'havell. En o zouez ez oa eun nebeut skouted Bleimor ; an dud yaouank-mañ, gant o banniel gaer hag o biniou, a roas eun ton breizat d'ar pere'hirinaj a-bez.

Al lidou sakr a voe graet en iliz veur Sant Per, da zul an Dreinded, 20 a viz mae. Diouz ar mintin, an ofis a zigoras dre an diskleriadur eus vertuziou an Tad mat, ha raktal goude, e skeudenn a lugernas, e kreiz eur mor a c'houlou hag a c'hoar epad ma kaned an Te Deum war ar brasa ton. An oferenn bred a voe lidet warlerc'h.

Goud e kreizteiz edo eil lodenn ar gouel. An Tad Santel ar Pab, en-dro d'ezan ar gardinaled, a deuas da enori relegou ar misioner santel ha da bedi dirazo. Pa voe echu ar gouel, an Ao. N'Eskob Fauvel a roas bennoz ar sakramant dirak ar Pab.

Da veurz vintin ar birc'hirined a voe digeimeret e palez an Tad Santel, er Vatican. Hemañ, goud ebeza graet, e galleg, meuleudi an Tad Maner, a lavaras eur gomz vat d'an holl, a roas e vennoz hag a dremenras dre gichen pep hini en eur rei e vizou da bokat.

Ar weladenn-se en deus skoet ar muia ar birc'hirined hag a jomo pell moulet en o c'halon...

Lakaat a reomp amañ an diskan eus gwerz an Tad Maner, bet kanet meur a wech epad ar pirc'hirinaj. An ton, eun tammig melkonius, evel hini ar gwerziou, a zo kaer hag a ro brasoch talvoudegez d'ar ganaouenn :

« Meulomp, meulomp Bretoned, meulomp an Tad Maner
Abostol bro Breiz Izel, gwir vignon Hor Zalver ;
Mat eo bet héd e vuhez evit hon Tadou koz ;
Evidomp-ni mat eo c'hoaz bremañ er Baradoz. »

SONJOU WAR EUR PIRC'HIRINAJ

Rom, 20-5-51.

MA gwir eo 'ta e kouske dous ar Vretoned, « o tiskuliza war vrud o Zent koz », pa zeuas kelou dezo e oa savet an Tad Maner war 'n aoteriou ? Ken boazet e oamp-ni 'ta da gredi ne oa Sant breizat ebet, nemet e ve Sant Erwan, hag a vije bet « sanctelaet » gant Rom ? Hag ar broiou all, gant plou eo bet « graet » o Zent kenta ? Kredi 'ran n'emañ ket aze koulskoude abeg hon eston hag hon disseblanted. Pelech 'ta ? Setu : Daoust d'e vrás a labour-aviela, n'eo ket mui anavezet an Tad Mat en darn vrasa eus hor Bro.

Eun enor dispar a rae deomp Rom koulskoude o lakaat unan eus hor c'henvroiz war roll an dud eurus. Hag evit mont d'ober eur ward a enor d'ar c'houlz gloriuse, ...ne oamp nemet daou c'hoant, daou c'hoant Breizad hepken. O ! ne vanke ket an digarezou : kalz a oa bet dija e Rom evit ar Jubile, priz bras ar veaj, eur mare fall er blos... Met, e gwirionez, ha komprenet he doa ar bobl e oa enoret Breiz abez dre ar gloar roet d'ur Breizad ?...

Pebez eston evit eur birc'hirinez eus Kerlaez o welout Bretoned yaouank eus Paris pe Rouan hag o doa sonjet mont da gemer perz er meuleudiou rentet d'unan eus hon Tadou er felz !

Kredet o doa ar yaouankizou-se e vefent bet kollet e-touez eur pirc'hirinaj breizat ; rak abaoe pell'zo o doa kuitaet ar vro ; lod zokén ne oant ket bet ganet e Breiz. Met gouzout a raent e vijent bet degemeret mat, ha n'o doa ket aon.

Penaos 'ta displega souezenn darn anezo pa 'n em gavjont e porz-kouarn Lion gant eur pirc'hirinaj eus n'eus fors pelec'h ! Ha se 'oa Breiz o vont da Rom da enori unan eus he bugale ? Beza chomet hep rei eun ton breizek d'ar pirc'hirinaj a verk e lezomp da vont da fall, buan-buan, kement tra a ra ac'hanomp beza Breiziz.

Marteze ives en deus pep hini kontet war e amezeg. Evel gwiskamant : pevar goef hepken ; banniel, seurt ebet. Ha lorc'h a c'helle beza gant Breiziz yaouank Paris da veza degaset ganto o bannielou, o bombard hag o biniou. E-lec'h beza kollet e touez Breiziz « du-mañ », i eo, e gwirionez a virfe diouz ar pirc'hirinaj da veza hini n'eus fors pelec'h.

Ha setu ma c'houlenner digant Skowted Bleimor, hep ehan, kanou ha korollou breizek.

**

Venizia, Fiorenza ; Asizi, dreist-holl. El lec'h benniget-mañ e pigne sioul hor pedenn diouz an noz : « Mor a zudi eo prederia A-hed an noz ». Pedenn laouen en diskui, goude kan rust ar Gedour dirak lennou Venizia.

A ! oferennou ar pirc'hirinaj. E Sant-Per Rom, iliz kaera ar bed, ha, war eun dro, ti pep hini ac'hanomp, betek an hini truilha ; e St-Erwan-ar-Vretoned : eun iliz vihan, bihanik, ha ken dous goude dont eus an ilizou kran. Hag e sonjer eno e komzou Y. B. Kalloc'h :

« O douster en overenneu en ur chapel,
Ur chapelig didrous é mézeu Breiz-Izel !
Bout dré ur galon hilan, eur houleuen dister... »

Hag e peder evit ar vro, evit ar ne oant ket ganeomp. Hag an oferenn er « c'hatakombou » (beredou dindan-zouar), evit trugarekaat Doue da veza hadet ar feiz e Breiz hep ma vije bet skuilhet gwad ar gristenien. Nag a eurveziou fromus ha pinvidik !

Fromusoc'h moarvat eget re an esmaeou bras : lidou an « evuruzidigez » ; met lec'h meurdezus Sant-Per na zeu ket a-benn d'ho paka a-bez ; muioch e plij d'ar C'helt ar bedenn sioul eget ar meuleudiou youchet a-bouez-penn. Ar Pab o tont en iliz-veur Sant-Per : n'eus mui nag amzer, na lec'h. Tad an holl eo ar Pab. Ha dreist da bep mestr, da bep roue, ez eo meuleut ar Pab.

Met perak 'ta ne oa plas merket ebet evildomp, ni, deut eus keit all, ha bet o pedi atao asambles betek neuze ? Pep hini a yeas e-lec'h ma c'hellou. Ha ne oa ket gwelloc'h evelse.

Met d'an deiz warlerc'h en em gavemp holl en iliz ar Jezuisted, ha d'an abardez e St Erwan-ar-Vretoned, e-lec'h e c'helljomp kana meuleudi hor Sant Patron e brezoneg. Ha den ne voe feuket gant ar re yaouank o tansal korollou breizek dirak ar chapel.

Hag holl, eveljust, en em gavemp evit selaou H.T.S. ar Pab ! Holl gant bannielou Breiz, ha biniou ha bombard. Bez'e oa ar mare nemetañ d'en em ziskouez Breiziz, p'edo ar Pab o vont da veuli hor Feiz hag hor Breiz. (Sellit ouz ar pennad kenta). Ha setu perak en deus fellet deomp kana dirak H.T.S. hor c'han broadel : « Bro Goz ma Zadou ». (N'eo ket dioustu e vo dizonjet ar munutennou-se gant ar birc'hirined). Setu perak, war goulenn ar beleien-veur, hon eus c'houezet en hor biniou ha kanet meuleudi an den eurus nevez er yez en doa desket. Hag ar Pab o tont en hon touez evel eur gwir Tad e-kreiz e vugale ha n'int bet biken treitour d'ar feiz katolik : « Da Feiz hon Tadou koz, ni 'zalc'ho mat atao ! » Hag a-us d'hor penn ar banniel o tougen geriou-stur ar Bleun-Brug : « Feiz ha Breiz ! » Petra n'hon dije ket roet' vit ma vije padet pelloch eur c'houlz ken kaer, ken dous, p'edo ar Pab o komz gant ar yaouanka ac'hanomp ha gant hor zonerien. Tremen'ra pep tra...

**

Met an deiz goude, e tistroemp d'hor bro, kristenoc'h, ha breizekoc'h. Ha d'an diweza pedenn diouz ar mintin graet gant ar birc'hirined e aspedemp start :

« Breiziz, pedomp a galon ma vo adsavet Breiz
En he c'haer, evel gwechall, gant he yez hag he feiz ».

HERVEZ J. C.

Aotrou 'n Eskob Gwened da Renerien ar Bleun-Brug

Aotronez,

A galon vat ha gant levezenez e ran digemer da gendalc'h ar Bleun-Brug e Santez-Anna-Wened.

Diazenez start eo breman brud ar Bleun-Brug goude ar goueliou kaer hoc'h eus savet abaoe ar brezel ; mouget pelloch ar rebechou toull a glasked ober d'eo'ch. Bezit fouge ennoch : a viliadou e tiredo da Geranna e miz Eost a zeu Bretoned ar vro : d'o heul Bretoned divroet ha kalz tud all.

N'eo ket souezus avat pa ouzer petra glaskit :

Diskouez d'an holl
Breiz en he c'haer hag en he sked,
Breiz en he feiz.

Daoust ha lec'h santeloc'h a ve e Breiz ha c'houekoc'h da galon ar Vretoned eget Santez-Anna ? Daoust ha n'eo ket eno ez eo plijet ganto sevel ar bez-meur en enor da vugale ar vro kouezet war maeziou-ar-stourm e-kerz ar brezel bras.

Y.-B. Kalloc'h en devoa skrivet :

« Hanueu er re kouehet, douar Arvor ou miro. »

Hag eur barz all a ganas :

« Na bé ! na leur ! mès Breiz-Izel
En dès chonj ag è bugalé
Hi a saïou kroezieu ihuel
Limaj hé sudard ital dé.

« Deu gant mil hanù e vou merchet
Ar mein kalet er hroezieu sé
Rak deu gant mil a Vretoned
Fit er vro e hrsas o buhe. »

Evit petra ez int maro ?

« Iné kornog, hé douar, hé merhed ha hé bleu,

« Oll kened er bed e, en noz-man, e viran. » (Kalloc'h).

Hag e lavaront d'eo'p : « Dirak talbenn ar vro, deuet eo ho tro da ober ar ged evit difenn he douar hag hec'h ene ».

**

Ghoui a lakay da splanna Breiz en he c'haer gant kement o deus ijinet hon tud koz evit rei blaz ha lieu d'o buhez, lans d'o spered, douster d'o c'halon; gwiskamantou, korollou, sonerez, c'hoariva, barzoniez, boazmantou... Gened koz a lavaro lod, ya, gened koz ha bepred nevez, rak.

Gened a ouenn vat

N'he deus ket a oad

Hag a rumm da rumm a bad.

Kaer dec'h, kaer hirio, kaeroch warc'honaz. Broiou all a zo hag o deus dilezet pinvidigeziou arzel ar bobl hag en o lec'h n'eus bet lakaet netra ; paour ha noaz eo breman ar broiou-ze evel eur c'hoodad fuo diskaret gant ar vouc'hal pe losket gant an lan-gwall.

Ha c'houi a gred n'eo ket aet d'an hesk mammenn ar gened e Breiz ; klasket ez ens bet he stanka met n'eus da ober nemet digeri ar gwaziou a gaver er goueled anezo, hag e larzo adarre dour an awen da lakaat da dridal ha da lammal sperejou ha kalonou ar Vretoned. Broadou all zoken a zeuio di da derri o zec'hed. C'houi a gred e c'hell sevel diwar ar pennogoz koz, en despet d'an ilio gouez a venn e zizec'ha dre hir zuna, nevezadennou glaz, ar seo o virvi enno. Pa vez kresket ar skourrou yaouank, kana a ray enno an avel vor toniou nevez da zidui ar Vretoned hag ar poblou all a jomo sioul d'o zelaou.

C'houi a lakay da splanna Breiz en he feiz. C'houek ha dudius oa warlene gwelet ar Vretoned diredet da Gastell-Paol da enori ar zent koz, tadou ar vro. Kredi a ra d'in e vo c'hoaz kaeroch goueliou Keranna. Brudet eo al lec'h santel-ze dre Vreiz a bez ha c'hoant bras pep Breizad eo mont eur wech da viliana da bardona da Santez-Anna.

Deski a ray ar Vretoned kerzet war roudou Santez Anna, mamm goz hor Salver, ha mamm goz ar Vretoned ; war roudou Nikolazig, an den santel chomet diyrud e skeud Santez Anna. Setu aze moarvat-al gwella doare da gerzet war roudou hor Zalver e-unan.

Pedi a raimp e Santez-Anna evit Breiz.

« Hag estlammein é rei er Bed koh get hé fé ! » (Kalloc'h).

Gwened, d'ar 27 a Viz Even 1951.

Eugène Joseph Marie
Eskob Gwened.

PEDENN EVIT BREIZ

Kalon Jezuz !...

Eun ero ho poa digoret e kornog ar bed koz, eun ero war vor ;

Hag en ero-se ho poa hadet Kelted.

Aze edo ar greun gwella, ha c'houi a gemere bep bloaz, eun dornad anezañ d'hen strewi dre ar bed...

Darn a goueze e-mesk ar c'herreg, hag e varvent ;

Darn a goueze er bodou spern hag o mouge ;

Darn all en douar arret.

Bugale va gouenn e voe ho kreun, hag e kement douar m'o hadec'h

E kellide kristenien greñv.

Samm ho kroaz santel war e skoaz, ar C'helt en deus graet tro an douar.

Evidoc'h en deus treuzet pep mor ; ha pep revann en deus douaret ennañ ;

Ha kement a vroloù hon eus savet enno ho kwezenn a silvidigez,

Ma n'ouzomp mui o anoiou.

Pelec'h emafi an tonn n'he deus ket pleget da dud va gouenn ? an enez c'houez ha ne gousk ket e-barz eskern eur C'helt ?

Tan an abostolerez a enaouont er broiou holl...

Met o hini a ankounac'haont...

Achanta ?

Ha n'eo ket evidoc'h hoc'h unan eo o deus ankounac'haet o bro c'hinidik ?

Ha n'eo ket c'houi hoc'h unan eo hoc'h eus kemeret o spered hag o c'halon a-bez ?

Buhez ar sent a gelenn d'comp, pa ne c'helle ket ho kariaded, tizout gant o zamm micher pemdeziek, dre hir ober wardro ho klor (kloar),

E tiskenne eun all d'eo'h, da gas da benn o labour douarel.

Evel-se, pa lammit digant va gouenn he bugale wella, hini nemedoc'h ne renko ober en o lec'h dre amañ.

Pa c'hounenzont d'ho lezenn an douarou gouez, c'houi a zo d'eo'h, evito hag o zud, mirout o douar.

Anez da-se an dud difeiz a lavaro, en eur ober goap : « E pelec'h ta emañ o Doue ? ».

Ha gwelloc'h e vo an traou ganeoc'h pa ne vo mui Breiz ebet ?...

Gouzout a rit emañ beo atao ganeomp-ni an tan roet d'ar poblou en hoc'h aviel ;

Gouzout a rit emañ glan hag e luc'h hep chan e noz-mik ar baganiez a-vremañ, Miret hon eus ho tan ; rak-se, mirit hor Bro.

Breiz diskaret, eur pilled nebeutoc'h a vo en hoc'h iliz katolik ;

War aodou ar c'horlog, eun tour-tan nebeutoc'h evit ar poblou da zont ;

Eur steredenn nebeutoc'h war an hent da Veltreem ha da Rom. »

(Diwar : « Ar En Deulin »)
gant Y. B. Kalloc'h

N'helle ket Bleun-Brug Santez Anna chom hep komz eus Y.B. Kalloc'h, barz brudet Enez Groe.

Mar fell d'eo'h klevout darn eus e gaera oberennou, deuit d'ar veihadeg a vo graet d'ar sadorn da noz, 4 a viz eost, er « Scala sancta », arack an oferenn hanter-noz.

MAMM AR VRO BEZIT SILVIDIGEZ HO PRETONED

KEMENT ha m'emaomp e mare gouel Santez Anna, ne gavan ket gwelloc'h eget digeri an niverenn-mañ, dre ar bedenn gaer, a zesk Iliz Breiz d'omp ober d'hor Patronez, epad an deiziou-mañ !

« O mamm hor bro,
O Anna galloudek meurbet,
Bezit silvidigez ho Pretoned.
Mirit o feiz atao kreñv,
Harpit o giziou fur,
Roit d'ezo ar peoc'h
Dre ho pedennou santel. »

Diès e ve kaout eur bedenn all ken klok, kement diouz ezommou hon amzer, eget hounnez. Enni e kavomp diskleriet fraez ar pez a glaskomp amañ, ar pez evit petra e stourmomp er Bleun-Brug.

Her gouzaout a ran eo eur bedenn, evel-se, diouz do-are an darn vrasa eus ar broiou kristen, hirio ; met koulskoude, ni, Bretoned, hor beus brasoc'h digarezion e'hoaz d'he lavaret. Rak eus uhel omp bet savet gwechall gant hor sent koz ; eus uhel omp bet chomet, keit ha m'hon eus heuliet o c'henteliou, eus uhel omp staget, siouaz, da gouza, ha da gouza izel...

O touara en Arvor gwechall, hon tadou ne zigasent ket ganto nag aour nag arc'hant, met mard'oant paour a vadou korf, o doa eun teñzor kaer a vadou ene : bez o devoa eur « feiz birvidik, eur yez pinvidik ».

Petra eo deuet an teñzor-se da veza hirio ?

Ar zent koz, endra ma troent hon tud koz war-zu al labour, a roe eskell d'ezo da nijal dreist fank ha spern ar bed-mañ etrezek ar pez a zo mat. « Lakaat a raent kroaz ar c'halvar war an ilizou, war ar beziou, war an hentchou e pep lec'h evit ma teuje ar Vretoned, o welet korf maro o Zalver, da anaout priz ar boan, o c'houzout eo ar boan an hini a ra an den. »

« Gant hon tadou koz ar Vretoned
Hor c'halon ouz maen Per'voe staget
Ha gwelloc'h staget n'eus ket er bed. »

Ne fell ket d'in diskleria ez ae pep tra, evit ar gwella, gwechall, en hor Breiz. Nann. Ar pez hon eus skrivet amañ, n'eus ket pell, diwar-benn an Tad Maner, a ziskouez pegen izel oa kouezet en e amzer. Ha koulskoude, piou gredie am dislavaret, pa lavarin eo en em zilet dounoc'h an droug, hirio, en hon touez eget neuze.

O, an dud a zo flouroc'h o doareou, hirio, ha braoc'h da welet eus an dianvez, met en o c'halon, en o spered, en o buhez gwirion petra dalvezont ?

Pet ha pet n'o deus ket na'het o feiz hag o gouenn ha torret evel-se ar mell burzudas o stage ouz ar vro hag an dud o devoa o maget ?

Kleñved an amzer vremañ : al lor'hentez, ar gounid arc'hant, ar youl da gaout plijadur en deus graet e reuz, mor ar bed dizoue a zo dirollet, avel an ifern en deus c'houezet, ha ti an ene, diazezet, re alies, war an traez, a zo bet diskaret.

Bras eo an dismantr war dachenn ar feiz, war-dachenn Breiz.

N'eus ket kavet a-walc'h a dud a galon da stourm, da sklerijenna ha da entana o breudeur, ha setu perak e welomp, hirio an deiz, kement a yaouankizou, a dlie beza beuny an amzer da zont, o sevel d'ar vuhez, dizec'hét, digristenet, divreizet ha ne zonjont nemet enno o-unan.

Peadra da veza ankeniet ha d'hon teurel d'an daoulin evit lavaret d'hor Patronez vat : « O mamm hor bro, O Anna galloudek meurbet, bezit silvidigez ho Pretoned, mirit o feiz, harpit o giziou fur, roit d'ezo ar peoc'h, dre ho pedennou santel. »

Pedomp, eun dra ret eo, met ouspenn labouromp. N'eo ket kristenien vat, Bretoned kuzet, krenerien eo a zo ezomm hirio, met tud anaoudek eus o c'hredennou hag o gwirioù, goest da veza, e pep lec'h, haderien ar wirionez, difennourien ar gwir eneb ar gaou, en eur ger, ebrestel.

L. BLEUNVEN.

Eur familh sent

HOR sent bras a Vrelz a zo deuet, ar c'halz anezo, eus familhou n'eo ket hepken kristen, met sanctel.

Evel-se sant Gwénolé, diazezour manati Landevenneg, a oa mab da Sant Frantig ha da Santez Gwen, breur da Sant Jakut, da Sant Gwenog ha da Santez Klervia. An daou vreur, anavezet mat, e Leon, sant Majan, ha sant Gouesnou, o devoa evel tad ha mamm, sant Tudoghil ha santez Tudona ; sant Goulehen a oa mab da sant Glaoda ha da santez Gologweun.

Sant Tugdual ha sant Samson, diazezourien daou eus hon eskoptiou breizat, Treger ha Dol, a oa ive o daou eus familhou sent : mamm sant Tugdual a oa he ano, santez Koupala (anvet c'hoaz santez Pompea) hag he c'hoar, santez Seva. Sant Samson, hen, a reas da bemp eus e vreudeur mont d'ar gouent hag enori a reer ive evel sent, e dad Ammon, e vamm Anna, e contr Umbrafel, diou eus e voerebezed, Alfrella ha Dervella, houman d'he zro, mamm da sant Malo.

Ar pez a skrivomp amai warlere'h a garfe lakaet dirak ho taoulagad eur familh all a zent : familh Sant Herve an dall.

Deomp a spred e penn kenta ar Vlét kantved. Roue ar Franked, Klovis, a zo nevez maro (Bloaz 511). Lezel a ra e rouantelez gant pevar eus e vugale. Unan, Childebert, a renas e Pariz, hag e balez a deuas abred da veza ti an deskadurez : skrivagnerien, tud gouziek, a bep seurt, a gayo eno degemer mat !

Palez ar roue a zigoras, eun deiz, e zor d'eur barz breizat, e ans Hoarvian, eun den dreist da gana gwerziou ha soniou savet gantañ. Bez ez oa, war ar march'had, eur c'christen penn kil ha troad. Dont a rae eus an tu all d'ar mor, eus Kerne pe Gembre, argaset gant ar Saozon.

Epad pevar bloaz, dre e ijin hag e spred lemm, e raio dudi palez Childebert.

Met setu ma sav keuz gantañ da vro e gavel. Ma ro Childebert aotre d'ezan e tistroio da Vrelz-Veur. Al lestr evit treuzi ar mor a gemero war aochou an Arvor... Bet d'ezan an aotre goulennet, Hoarvian en em laka raktal en hent. Met eun nozvez, dre e gousk, eun ael a ro d'ezan da anaout eo bolontez Doue e chomfe liviziken e Breiz-Izel hag e tiazefze eno eur familh. Graet en doa e soñj, koulskoude, d'en em denna, eun deiz pe zeiz, en eur manati bennak evit echui e amzer. Petra d'ober bremah ?

Hogen eur gemennadurez dem-heñvel a oa bet roet ive, en eun doare burzodus, d'eur plac'h yaouank a Vrelz-Izel, he ano Rivanon. Emziyadez, edo o chom, e bro Leon, e ti he contr, Rivoare. Prometet he doa ive da Zoue en em uestla d'e servich. Met, evel m'oa bet graet da Hoarvian, eun all en doa ive diskleriet d'ezo e ea Youl Doue e timezje : « An den yaouank a gavi war da hent, pa z'i da gerc'hat dour d'ar feunteun, hennez eo an hini a zo dibabet d'it gant Doue ».

Hag an traou a c'hoarvezas, dres, evel m'oa bet lavaret d'ezo gant kannad Doue, e tal ar feunteun, tost da Japel Landouzan, e parrez an Drennek. Hoarvian a en em gay gant Rivanon. Konta reont an eil d'egile an huñvre o deus bet hag evel ma tegouezas gant ar priñs breizat, Konomor, tremen dre eno, an deiz-se, an istor a lavar e voent eureujet dirazañ ha dirak an contr Rivoare hag eur beleg.

Eus an dimezi-se eo e c'hansas sant Herve. Gouzout a rit e teuas dall war an douar. Abred e kollas e dad. O chom edo neuze e Treloouenan, en eur c'harter anvet Keran.

Evit peurober he labour he-unan, Rivanon a lakeas he mabig er skol gant eur manac'h sanctel, deuet eus an Iwerzon, e ano Arzian. Goude beza bet dinezhet diouz he faotrig, ar vamm a soñjas en em denna he unan en eul lec'h distro. Herve, hen, a greske en oad hag e santelez : eur mignon bihan, Gwic'haran, a rene ar santig dall war hentchou Arvor. Diés e ve displega an holl draou burzodus a c'hoarvezas en e vuhez, tremen, darn anezi war an hentchou, evit gloar Doue.

Eun deiz, e tegouez e Lanhouarne, c'hoant d'ezan diazeza eno eur manati. Goulenn a ra eun dachennig douar digant eun den anvet Innok. Hemañ a jom, eun tamm, da varc'hata, rak ed a zo en e bark ha glaz eo c'hoaz : N'ho pet nec'h ebet a respont d'ezan Sant Herve, ro d'in ar pez a c'houennan ha da vare an eost me a restaolo d'it kalz muioch' eget ar pez az peus aon d'a goll. Innok a asantas neuze. Troc'het e voe an ed e glaz ha berniet en disgiao. Pa deuas miz eost e voe gwelet an dra souezus-mañ : an ed, bet medet e-glaz, a oa sec'het brao ; dornet e oant hag e taoljont teir gwech muioch' a c'hreun eget an ed darevet er park.

Kaeroc'h a en em gavas, eur wech all, demdost da Lesneven. O tizrei eus Konsil Menez Breiz (er c'honsil m'oa bet eskumunuget ennañ ar priñs Konomor abalamour d'e dorfejou) sant Herve a rae hent gant sant Houardon, eskop Leon.

Pa oant digouezet, eun abardaez, e Koat-Elez, etre ar Folgoat hag an Drennek, e layaras sant Houardon d'e gompagnun : « Ar vrud a zo, en digell hag en dizro da veza bet ganet dall, ho peus an eurvad da welet bemdez ar baradoz digor dirazoe'h. Ha ne c'hellfec'h ket pedi Doue da rei d'in ar c'hras-se ive eur wech hepken, en va buhez ? » Hag an daou sant d'an daoulin da bedi a zevri ha setu, o burzud ! doriou an neñv o tigeri, hag e wefjont gant dudi sent ar baradoz, patriarched, ebrestel, merzerien, kovesored, gwerc'hezed o tremen dirak o daoulagad, leun a elez endro d'ezo, en eur gana kantikou e-harz tron an Aotrou Doue. Pa voe echu ar weladenn-se an daou vignon a reas c'hoaz eur pennadig hent asamblez hag en em zispartias evit mont pep hini diouz e du, sant Houardon d'e eskopti, da Gastel, sant Herve, d'e vanati, da Lanhouarne, el lec'h ma tille mervel prest goude.

**

Met e vuhez a ro d'eomp da anaout c'hoaz daou eus e eontred : Urfol ha Rivoare hag eur vaouez devot all, kar d'ezan, Kristina he ano.

Sant Urfol a vevas, epad pell amzer, e-unan, e donderiou ar c'hoad bras, a c'holoe, gwechall, ar vro tro-war-dro da Blouvian, Sant Herve e deuas eun deiz, da welet e contr en e beniti hag eno e c'hoarvezas eun darvoud fentus a-walc'h.

Sant Urfol eur vintinvez, en doa bet ezomm da vont kuit eus ar gêr. Hogen, chom a rae eun tammig labour da echui en eun dachenn. Herve hag e gompagnun bihan, Gwic'haran, a sternias an azenn hag, e berr amzer, e voe peure'hraet an dachenn.

Goudeze, hep sonjal e netra, e kasjont al loen da beuri war ribl ar c'hoad, e kichen. Met a-barz pell, eur bleiz a zailhas warnañ hag hel lazas. Gwic'haran a voe ken spontet m'en em lakeas da youc'hal a-bouez penn.

Distroet diouz e bedennou, Herve a deuas da welet petra'oa a-nevez. Gwic'haran a gontas d'ezan hag ar sant a zistroas da bedi. Kerkent, setu ar bleiz a-benn herr d'ar chapel a oa chomet digor. « Diwallit ! eme Wic'haran da Herve, eman ar bleiz o vont d'eoc'h. » — « N'eo ket c'hoant eber droug eo en deus, eme ar sant, ober vad eo. Krogit ennañ ha sternit anezan e plas an azenn. » Gwic'haran a sentas hag ar bleiz deuet da veza doñv, a vevas, hervez a gonter, er memes kraou gant deñved sant Urfol, hep ober droug ebet d'ezo, o chacha war an alar, o tougen bec'hiou, en eur ger, oc'h ober an holl labouriou a rae an azen.

Prest goude, sant Urfol a hentchas Herve da vont da gaout e vamm. Houmañ a oa dinerzet gant he finijennou hag Herve en doa c'hoant he gwelet, eur vech c'hoaz, oa dinerzet gant he finijennou hag Herve en doa c'hoant he gwelet, eur veck c'hoaz, araok ma kuitafe ar bed mañ..

An contr all da Herve a oa e ano Rivoare. Beva reas meur a vloaz e Lanrioul, war zouar Gwitevede. Diwezatoc'h ez eas war-zu ar c'huz-heol betek ar beg douar, deuet da veza, a c'houdevez, Lanrivoare. Hervez ar vrud, Rivoare a oa diskennet en Arvor e penn eur rummad Bretoned, bet merzeriet gant ar baganed, en abeg d'o feiz. En eñvor eus an darvoud eo bet miret o relegon en eur vered ispisiañ, meinet penn da benn gant darou, ha n'ez er enni nemet goude beza lamet ar boutou. Ar vered souezus-se a zo e bourc'hadenn Lanrivoare. Anvet gant an dud « bered ar 7 mil, 7 kant, 7 ugent, ha 7 sant (seiz mil, seiz kant, seis ugent, ha seis), a skriver dre fazi : 7777.

Evel sant Urfol, Rivoare a reas eur maro santel, hag e voe enoret abred, evel sant, gant ar bobl.

Met sant Herve a en em bournchase d'e dro da vervel. Eun ael a roas d'ezafi da anaout n'en doa mul, nemet eun nebeut deiziou da Jom war an douar. Kemenn a reas ar c'helou d'e venec'h. Demdost d'ar manati, oa en em dennet eur pennad a oa, e giniterv Kristina, a oa bet gwechall o terc'hel kompagnunez da Rivanon, mamm sant Herve. Pa glevas d'he zro edo he c'henderv e pred ar maro, e tiredas d'e welet. Daoulinet e-harz e dreid, an daelou en he daoulagad, e lavaras d'ezan « O ! n'am lexit ket war ho lerc'h ! Goulennit d'in digant Doué ar c'hras da vont ganeoc'h d'ar baradoz. »

Eskob Kastel, kaset kelou d'ezan, a deuas da rei da Herve eun absolvenn diweza. Nebeut goude e ene kaer a njas d'ar baradoz. War an taol ive Kristina a goueze d'an douar, e kichen korf ar sant, hag a denne e huanad diweza.

Setu petra eo bet ar familh-se, bet enni kement a sent, skouer dispar evit familhou hor bro Breiz. Seblantout a ra beza laket da zont da wir diou werzenn ar c'chantig.

« Deski d'an holl beva gant santelez gant peoch hag eurusted keit a bado o buhez. »

P. BATANY.

HOR SENT KOZ

e koun Bleun-Brug Kastell-Pool

Lavarit d'in 'ta, va Breudeur ker, Tregeriz,
Pere eo an dud veur hag an dud a iliz
A renas en hor bro, ken divrall, gwechall-goz
Kammedou hon Tadoù argaset gant ar Saoz ?
Piou a ziazetas war lein hon tosennoù
Ar parreziou ken koant ha ker d'hor c'halonou ?
Piou 'lakeas frealz en o zec'hadeg trist
Hag o miras feal war hent an Aotrou Krist ?
Piou 'ta nemet menec'h ha sent, servijerien
Da Vestr an Nefv ha war eun dro brogarourien ?

**

Landreger, Lann santel, bro garet Sant Ewan,
Anavezet e Breiz-Izel gant pep unan,
Gouzout a rez pegen dleour ez eo da vrud
Da vab glan ha doujet Koupaia Iltud,
TUAL, an eskob meur a zalc'her da bedi
Gant gred, war c'hlannou glas ar stêr Yeodi !
Va Bro-Dreger, na pegen bras anaoudegez
Ne zleez-te da gaout iveau 'vit madelez
An Aotrou Sant Tual a gasas bagadoù
E ziskibien galonek dre da zouarou
Da zerc'hel lintrus en e say goulou ar Feiz
Ha da ziwall start en he flom karantez Vreiz !

**

Pesketaer an Arvor, ' mesk e gerreg,
A gan meuleudiou Sant Gireg ;
Eflamm a beder war ribl al Leo-Dreiz,
Nerin hag Ivi war ar maez ;
Ha war ar Menez Bre
E veuler Sant Herve.
Dre gement lec'h ma kerzomp-ni
D'hor Sent ez eus bet savet ti :
Iliz kaer, chapel goant pe beniti dister
Pintet war an dorgenn, biz o c'hlod'hdi en aer
Pe damguzet e-touez ar gwez-tllh hag an onn
E shoulder baradozel eun draoñienn don.

**

Sent koz karet a Vro-Dreger,
Gwazed Doue a ganmeuler
Pe Sent diyrud ar chapeliou war ribl ar waz
Ha n'enorer siouaz nemet eur wech er bloaz,
C'houi eo tadou ha diazezourien va Bro !
Eus lein ar Baradoz, ra vo
Troet ho sellou benniget.
D'hor c'haout e pep lec'h ha bepred !
Goulennit d'imp digant Roue an Nefv
Ma chomimp er bed-mañ a c'hlac'h
Ho tiskibien wirion war an douar.
Mibien ez omp d'ar Vro a garit eveldomp ;
Hor c'herent oe'h en Nefv : o, pedit evidomp !

Jakez KONAN.

Kenavo Bastian

NE 'z eus Miz ebet ha ne falchfe ar maro unan pe unan eus gwella brogarourien Vreiz. O kas gantañ er bed all a nevez zo, Bastian, ar maro a ziskaras unan eus gwella kantikerien Breiz-Izel. Bastian a zo bet dreist holl kantiker.

A zegou, kantikou Bastian a zo bet moulet war Kenteliou Sant Fransez hag ar Vuhez Kristen. Meur a hini a gaver ive e Kannad ar Galon Zakr.

Kalz anezo a zo bet laket war follennou paper distag gant re all, ez eus bet savet leorigou bet advoulet.

Eun dibab kantigou (23 kantig - 48 pajenn). En Oriant e ti ar Bayon - heb bloavez.

Kantigou an Drede-Urz (23 p.). En Oriant e ti ar Bayon h. b. Eun eil mouladur (4 gantig). Ar Vuhez Kristen - Rosgo - 1943.

E levrig-dorn Trede-Urz Sant Fransez - Ar Vuhez kristen - Rosgo, ez eus daou gantig.

Ouspenn ar c'chantikou savet penn da henn gantañ e unan, Bastian a aozas meur a hini. Triwec'h a zo anezo e kantikou eskopti Kemper ha Léon (1945), gant e ano. P. Barnabé.

An darn-vuia eus e gantikou a zo sinet : Seb pe Bastien.

E ano oa Sébastien Hénaff. Ganet e Plogonnec e 1873, e studi a reas e Pont-e-Kroaz hag e Kloerdi Kemper. Beleget e voe e 1901.

Goude beza bet kure e Graz-Gwingamp epad bloaz, e voe kure e Goanac'h (Gourmenec'h) (1902-1907). Da gabusin ez eas goudeze. E ano Tad a oa Barnabé. Misioner en Oriant 1907-1937, Tad gward 1931-1937, mervel a reas e Rosgo d'ar 4 a viz ebrel 1951.

Eno edo misioner abaoe ar bloavez 1937. En tu all d'ar c'chantikou war gwirionezion ar feiz ez eus deut eus e bluenn gwerziou war follennou distag en enor da chapeliou ha sent ar vro : Gwerz Sant Tugdual, g. sant Fiakr, g. Sant Justin, k. Itron Varia 'r Porzou, k. I.V. Douaneg (Gourmenec'h), I.V. ar Joa e parrez Penc'hran, h. a.

Pe lenner dese ar vadélez d'o c'hinnig d'in ?

Kanaouennou e save c'hoaz Bastian pa veze tro da enori hini pe hini eus e vignoned. O chaout a zo diasesoc'h. Ken rouez eget ar re bet savet, a viskoaz, gant ar veleñ bodet kenetrezo da zelz eun oferenn nevez, eun drondidigez, eun hanter-kantived bloavez belegaj.

Traouigou kentelius d'eur furcher koulskoude evit sevel istor hol lennegez.

Meneg a zo bet gant « Bleun-Brug », eus an tamm kempenn graet gant Bastian da gantig brudet an Ao. Abjean « Da Feiz lion Tadou Koz ». Al lizer a zigase ar c'hempenn d'an aot. Abjean a zo etre va daouarn. Plijout a ray, a gredan, d'hol lennerien gouzout petra skrive d'an 11 a viz here 1930 : « Le couplet incriminé a déjà été corrigé. Puisse mon petit travail te donner satisfaction et te permettre de mettre en valeur les gosiers de tes Gaulois ».

An ton a zo hini ar c'chantig galleg : Sainte Religion. Bastian a ginnige eun diskant nevez :

« O Breiz, war sao, war sao !
N'emaf mui an amzer
Da gousket dibreder.
O Breiz, war sao, war sao !
Da stourm a-greiz kalon

Evit ar Feiz gwirion.
Feiz sakr ni ho karlo
Ha deoc'h ni a zalc'ho
Betek pal ar maro. »

Kinnig a rae ouspenn lakat e trede llinenn ar pevare koublad : « Ne nac'hilmp birviken Feiz karet hor Gourdadou. Hag er pempet : Kentoc'h eget plega d'an avel foll kounaret

An dero bras a dorr, hep chal gant ar maro. »

« Plega ne raimp Morse, kentoc'h ni a dorro ». Pegeit c'hoaz e kentelio an Tad Barnabe ar Vretoned gant e gantikou ? Hervez ma falvezo ganto delcher da spred o gouenn. Gwall jagrin en dije bet m'en dije klevet, aroak kimiada diouzomp, person eur barrez bet misionet gantañ, o tiskleria : « Er bloaz-mañ emañ echu gant ar c'hatekiz brezonek ; pedet oc'h da gaout peb a gantig gallek abenn ar bloaz a zeu. »

L. LOK.

Spêzed Treger : ar zouc'h aouz

Ar gemenerien, koulz hag ar vilinerien,
O doa gwechall ar vrud da veza farserien.

Setu amañ, va zud, peseurt tro a c'hoarias unan anezo e Montroulez evit Fear an nec'h, hanter kant vloaz a zo.

Pep hini a oar eo Foar-an-nec'h Montroulez eur foar eus ar re vrasa tro war dro. Kalz a dud a zired eno ; tud diwar ar maez. Koz ha yaouank, bras ha bihan, a deu da welet « burzudou ker » epad an nebeut deveziou ma ya an traou en-dro. Evel ma c'hellit kredi e-touez kemend-all a dud en em gav unan bennak da veza troc'h et e c'hadell d'ezan gant al laeron ; hag evit en dra-se e weler war ar mogeriou, e pevar c'horn kér, paperiou livet merket warno : « Attention aux pickpockets ». Diwallit ouz al laeron !

N'eo ket eun dro fall, evel-se, eo a fell d'in konta d'eoc'h : mes eun dro vrao, ha na reas droug da zen ebet ; nemet e oa bet tapet mat eur c'heriad a gave d'ezan edo o vont da ober eur marc'had talvoudus diwar goust eur paotr diwar ar maez. Hemañ avat a oa finoc'h eget na zeblante d'ezan beza.

Lan a reer anezan : n'ouzoun ket ma oa Lan e ano pe e lez-an o n'eus forz. Enor a rae d'e baeron, al louarn. Eun Tregeriad oa, o chom etre Plourin ha Lanneanou.

Ha setu Lann o tont da ober e dro kér gant e wreg Klaodina. Dont a raent a daou ; mes erruet e kér pep hini a ya eus e gostez rak Lan ne felle ket d'ezan kaout e wreg gantañ evit ober e droioukamm. Setu perak e lavaras Klaodina d'he ozac'h : « Na jom ket re bell da c'hlaourenni evel ma rez peurvuia, rak ret eo d'ezomp beza distro d'ar gêr araok an noz. »

— Ya, ya, eme Lan, hag e vin, kenavo emberr. »

**

Klaodina a oa aet d'ar c'ho'hü da werza eun dousenn viou bennak ha da brena meur a dra evit ezommou he zi.

Lan eus e gostez a oa aet da ober tro ar plasennou hag ar marc'hajou, en eur varc'hata, hag en eur jipotal, evit kavout an tu da gaout eul lipadenn bennak, hep dispign gwenneg ebet, na prena ken nebeut.

War-dro kreisteiz en em gayas dirak stal eur orfebour e kichen an ti kér hag e chomas eno dirak an darbenn-tal da zellout ouz ar braoigou a oa dirazañ hag en o zouez eur skritell a verke :

— « Ici on achète tout vieil objet d'or ou d'argent au cours du jour. »

Lan a yae eus eun tu d'egile, en eur ober van da zellout piz ouz an traou alaouret renket aze dirazañ.

An orfebour a-benn ar fin, en em c'houennas, petra en doa Lan c'hoant da gaout hag a deuas war dreuz an nor :

— « Ac'hanta ! Paeron, emezañ, ha brao e kavit-hu an traou amañ ?

— Ya, eme Lan, brao awaleh int, met lavar d'in va faotr, te a bren, traou koz, alaouret pe archantet ?

— Evel ma 'z eo skrivet war ar skritell a zo dirazoc'h, a lavaras an orfebour.

— Ha neuze, eme al louarn, pegement a rofes d'in evit eur souc'h aour ?

— Eur souc'h aour ! eme ar braoigour.

— Ya eur souc'h aour, pegement e rofes d'in evitañ ?

An orfebour a sonje en doa eur marc'had founnus da ober gant Lan hag a lavaras d'ezan :

— Deuit en ti 'ta, gwelet e vo bremaïk.

Ha setu Lan aet en ti, roet eur gador d'ezan, da c'hortoz e dro, rak kalz tud a oa er stal.

Lan a zelle en dro d'ezan ouz an horolajou a oa eno a-istribilh da wellet pet eur e oa. Hini ebet ne verke ar memes eur.

— Daoñ, eme Lan, pet eur eo 'ta ? Da horolajou a verk meur a eur ; pehini an hini vat ?

— Kreisteiz hanter eo, eme an orfebour.

— Petra lavares ? Kreisteiz-hanter ! ha me zo amañ o c'hortoz n'ouzoun ket petra ha va gwreg a zo moarvat o klask ac'hannou da vont da lein. Poent eo d'in mont kuit ac'hann.

Hag e lavare Lan ar wirionez, evit eur wech Klaodina a glaske anezan : — « E pelec'h an diaoul, eo aet hennez adarre ?... »

Mes an orfebour ne c'houlenne ket gwelout Lan o vont kuit araok beza diluiet e varc'had diwar-benn ar souc'h aour.

— Va den mat, emezañ, ret eo d'eoc'h chom da leina amañ ; pa vezimp ouz taol a vo aesoc'h komz etrezomp.

— Ya, ma karer, eme Lan, mes greomp buan, rak n'am eus ket kalz a amzer da goll, ha Klaodina a fell d'ez i beza er gér araok an noz.

Ha setu aet Lan ouz taol e ti an orfebour.

Evel-just hemañ a rae kalz a viltonaj, ha Lan a en em rae mitaouig gantañ. Goude ar souben, e teuas ar c'high, patatez, ha me oar petra c'hoaz. Hag an evaj ne vanke ket a-dra-zur.

— Bremaïk, bremaïk... a lavare an orfebour, pa deue da Lan kregi diwar-benn ar souc'h aour.

Goude ar pred, 'vel ma c'hellit kredi e teuas ar c'hafe ha gwin-ardant e-barz, met al louarn a oule en em zerc'hej diouz re gofad.

**

War dro div-eur e oa echuet ar pred ; hag e teuas an orfebour d'e labour.

— Ha bremañ, a lavaras da Lan, hag ar souc'h aour ?

— Ya, eme hemañ a benn ar fin, pegement a roit d'in evitañ ?

— Ha bras eo ?

— N'ouzoun ket, eme Lan !

— Ha pounner eo ?

— N'ouzoun ket ken nebeut !

— Hag hoc'h eus cur souc'h aour da werza ?

— Me ?... N'am eus ket ! eme Lan.

— Neuze, perak e c'houlennit diganin, pegement a rofen d'eoc'h evit eun dra ha n'hoc'h eus ket ?

— Diot a zo ac'hantout, eme Lan. Goulenn a ran an dra-se diganez betek gouzout e kayfen unan. Neuze, bez sur, e teuin d'az kwelout gantañ.

Ne lavaran ket d'eoc'h ma oa kounnaret an orfebour ; evel ma lavare Lan : « Perak ne laoskes ket ac'hannou da beurechui ar pez a lavaren d'it ? N'eus forz, Paotr ! Kenavo ar wech-all ha trugadez d'it ».

Pa en em gavas Lan gant Klaodina, houman a lavaras d'ezan :

— E pe lec'h out-te bet adarre o koll da amzer ?

— Koll va amzer ! Paotrez kaez, ro peoc'h d'in. Me am eus bet da leina, me lavar d'it. D'ecomp d'ar gér 'ta, hag e kontin d'it petra 'zo bet c'hoarvezet ganen e ti eun den a zoare ha n'oun ket prest da vont d'e welet a-dra-zur. »

BREUR CHARLEZ.

P'EDON oc'h ober va c'hoñje, du-hont e Roazon, am boa graet anaoudegez gant eur paotr-yaouank eus a Blouziri hag ez oamp chomet an daou vrasa kamarad epad hon amzer zoudard.

Setu eta, en deiz all, eur pennadig 'zo — e Miz gwengolo e za — en doa skrivet d'in eul lizer evit pedi ac'hannou da vont da leina d'e di, deiz ar foar. "Me, emeve, va lein am bezo bemdez er gér, friko avat n'am bezo ket bemdez ! " ha graet e zoñj gant ar paotr da vont da leina da Blouziri. Ha me kemeret va velo hag en hent.

N'ouzon ket awalc'h dre belec'h oun tremenet met dreist Landerne oun aet atao. Feiz avat ! Setu me erruet a-benn va lein e ti va c'hamarad soudard. Ha dao ouz taol ! Friko oa bet, hag a bep seurt ; ne livirin ket d'eoc'h petra, glaourenna a rafec'h moarvat.

Echu lein, yao hon-daou d'ar foar. Bez'e veze eno iveau foar ar yaouankizou, evel foar al Lukaz e Ploueskad pe ar foar Yen e Kastell. Erruet er bourk e stagjomp da droidellat dre ar ruiou. Va c'hamarad a lavaras d'in : « Gouzout a rez, me 'zo o tarempred eur plac'h yaouank. » — « Rezon az peus, ar re all a ra iveau pa... c'hellont. » — « Ya, met eur gamaradez all a vez ganti, marteze e teufes ganeomp, asambles gant eben ! » — « O feiz avat, emeve, memes tra ! ». Anet eo d'eoc'h n'oa ket eno merc'hed ken koant hag ar re a zo wardro amañ ; petra 'fell d'eoc'h, gant ar pez a vez e ranker ober !

War an dachenn e kayed kement c'hoariell a gaver e seurt foariou : « casse-cou, chenilles » ha me oar ! — « Ha ma 'z afemp war ar « radio-cars » ? eme va c'hamarad. An dimezelled laouen bras. « O ! eme va ferlezenn, me a zo o vont da gondui ! » — « Mat ! mat ! » emeve. Hag hi frog et « volant » ha tro er jabadao. Storloket e vezemp eus an ell tu d'egile mar doa eun druez... Evit lavaret berroc'h d'eoc'h, a-benn m'oa échu an abadenn e oa bloñset va fennou daoulin ha... kement 'zo, goude paea c'hoaz !

Bremañ, d'ar c'hafe ! eme ar merc'hed. N'oa ket da lavaret nann, evel just.

Dont a reas dillo an noz.

Padal, er vro-ze emañ ar c'his ive da ambroug ar merc'hed d'ar gér ha da jom da goania mar plij. Feiz, avat, nec'het maro oan lakaet, eun tammig lent oun ha n'am boa ket graet ar-vicher-ze biskoaz.

E keit ha ma oa aet ar merc'hed da gere'hed o veloiou e lavaras d'in va c'hamarad : « Gwasa pez a zo, n'ez pezo ket da goan e ti hounnez hirio... » — « Petra 'n domenn, emeve, ober kazeg er wech kenta ? » — « Tra, tra, emezañ, biskoaz paotr yaouank n'en deus bet e goan en ti-ze. Met n'eo ket evelse emañ kont ; ma ne vez ket roet da goan d'it, deus da di va hini-me, eno e vezl degemeret mat. »

Deut ar merc'hed gant o veloiou, setu ni kazi-kazell etrezek ar gér. Eur c'hard eur vale ha ni erruet en ti kenta. « Me a jomo amañ, eme va c'hamarad, te az peus da vont eun tammig pelloch. Diouz ma trolo... ententet eo, hañ ? » — « Ya, ya ! emeve.

Ha me en em gavet iveau, klevet am boa gant ar re goz emañ ar c'his serri an dorn d'an holl pa 'z aer evelse da goania en eun ti bennak. Ha me d'an eil goude egile ha serri an dorn d'ezo. N'oun ket gwall binvidik met savet mat avat !

Gant koan edod. « Mat, a zonjis, ar re-mañ n'edont ket e soñj e teufe eur paotr yaouank da zigas ar vere'h d'ar gér peogwir int staget atao gant o c'hoan ». Eun tamm sell ouz an daol : kig ha farz a oa ganto. Me avat, n'oun ket tik warnañ met ne gavan ket fall bep an amzer. Kenderc'hel a raent gant o c'hoan ha me ne veze ket lavaret d'in tostaat.

Re wir e oa eta komzou va c'hamarad... Goullo pe dost e on ar gaoter ha me atao digor va genou ganen o sellet. Nebeut a gomizou iveau avat ! Petra 'fell d'eoc'h, an tad ne gave ket aes kaozeal marteze gant e c'henou leun a gig ha farz !

« Ac'hañ 'ta, paotr ? emezañ pelloc'h, n'ez peus ket klevet pe briz a zo war ar chatal ? » — « Feiz tra, emeve, n'oun ket bet kalz en o zouez. Setu n'oun ket evit lavaret d'eoc'h. » — « Ha priz al leueou bihan, n'ez peus ket klevet kennebeut ! » — « Eo, eo ! en tu all da gant lur al lur. » — « O, ga, eme an tad, va amezeg en deus graet cun dervez avat ! Kompreñta ! daou leue da werza ! » — « Daou leue, emeve, daon ! du-mañ ez eus pemp ! »

An Tonton a oa saoz hag a zavas e benn evit goulenn ouzin : « Pemp... pemp... leue bihan... diwar ar memes bioc'h ?

— Ya, ya ! emeve, pemp leue bihan diwar ar memes bioc'h.

— Met, emezañ, da vioc'h n'he deus nemet peder bronnn evelato !

— Nann, nann, peder evel ar re all.

An Tad neuze a zavas e benn d'e dro hag a lavaras :

— Hag ar pempved neuze, penaos e ra ?

— Feiz, hennez a en em gav va zrō-me gantañ ; pa vez lonket pep tra gant ar re genta e vez graet eun dra bennak all evitañ ! »

M'hel lavar d'eoc'h, n'oa ket bet pell e oa gwelet ar merc'hed o lakaat ar billig war an tan hag o rouza an amann. Ha viou ha bifteg warnañ !

Hag an tad a lavaras : « Tonton, digasit d'in amañ ar voutailhad gwin koz a zo dindan an armel. Lavaret am boa atao e tistoufjen hounnez pa zeufe eun den gouest awalc'h da zigas ar vere'h d'ar ger. »

Ha padal e oa me ar pabor !

Kontadenn savet gant Louis Marc, eus ar Gostang e Ploueskad, bet displeget e kenstrivadegou an Ykam. 1951.

PENN DU MET PAOTR FIN

Eun istor gwir-pater klevet gant eur misioner e bro ar vorianed : Selaouit : Doue a grouas Adam, an den kenta ; eun den du e oa.

Rei a reas d'ezan eur vaouez ; du e oa hi iveau.

Dont a reas d'ezo bugale : Kain hag Abel, du o daou eveljust.

Diwar an dud du-se, penaos e teuas er bed ar c'henta den gwenn ? Klevit kentoc'h :

Pa lazas Kain e vreur Abel, Doue a c'houennas digantañ :

— Kain, e pelec'h emañ da vreur ?

— N'ouzoun ket, eme Kain, en eur grena.

An Aotrou Doue a yeas droug ennañ hag a lavaras gant eur vouez spontus :

— Kain, e-pelec'h emañ da vreur Abel ?

O klevet ar vouez-se, Kain a voe ken spontet ma teuas da veza gwenn evel eun tamm lien.

Evelse eo e teuas er bed ar c'henta den gwenn. Makarfe Kain beza chomet du, eme ar Morian, ne vefemp ket bet hirio an deiz dindan galloud ar re wenn.

EMGANN AN TREGONT

DAOUST ma ne vez ket pleustret kaiz, er skoliou, waz Istor Breiz n'eo ket dianav-krenn

« ...ar burzudou zo bet »

« Epad an amzer dremenet ».

Peogwiz eo bet, a-viskoaz, Breiz ha Bro-C'hall stok an eil ouz eben, e rank ar mestr-skol e mod pe vod, ober meneg eus eur Breizad bennak. Ne c'hell ket konta d'e dudigou, Brezel ar Chantloaz, etre Gallaoued ha Saozon, hep leuskell an Bel-tram Gwesklin, ar c'habiten brudet a oa bet e servich Roue ar Frañs. Hag e teu gantañ eur ger bennak diwar-benn Brezel Herez-Breiz, Brezel an diou Janed. Souez e vefe, neuze, ma tavfe war emgann brudet an Tregont. Koulskoude, amsklaer e chom an afer, e spered hiniennou.

Brezel Herez-Breiz a voe hir : tremen tri bloaz warn-ugent e padas, abaoe 1341 betek 1365 ; hir ha kriz, kement ma oa bet eur gwir walenn a gastiz evit ar Vretoned. Charlez Bleas ha Yann Monforz, a felle da bep hini anezo beza dug hag aotrou nemetañ e Breiz, n'o doa ket bet mez da c'houenn sikour digant tud estren, Saozon diouz eun tu, Gallaoued diouz an tu all, soudarded a vicher holl, a rae freuz ha reuz, laouen ha dizamant, war zigarez beza feal d'o mistri. Ken diaes e veze stad an dud diwar ar maez ma sellas outo gant truez eun denjentil bennak. Eur marc'heg a Vreiz-Uhel, Yann Braomaner, eus Dinan, a oa kabiten e Josilin, en ano Charlez Bleas, a c'houenezas evel-se brud vrás.

Tostik ouz Josilin, e Ploermel, edo eur c'habiten saoz, Ropars Bembro, a zaic'he evit Yann Monforz, hag a wallgase al labourerien-douar en eun doare kriz-mantrus. Yann Braomaner a c'houennas outañ paouez. Refuzet d'ezan e c'houenn, e kinnigas d'ar Saoz en em ganna, evit gouzout gant piou e oa ar gwir : respont seven en doa bet an dro-mañ. Hervez boaziou an dud a vrezel, ne oa ket dizenor d'ar c'habiten Bembro lakat kouerien ouz ar jadenn, evel chas, pe a laza war bouez taoliou baz ; mez, avat, e vije bet d'ezan naech en em ganna gant eur marc'heg.

Dibabet e voe an deiz, deiz kent sul al Laetare, ar 26 a viz Meurz 1351, hag al tec'h : hanter-hent etre Ploermel ha Josilin, en eun dachennad lann ma save eur mell gwezenn dero. Divizet e oa bet e teuje peb a dregont scudard gant an daou gabiten ; rak-se, e voe anvet an abadenn : Emgann an Tregont.

Yann Braomaner a gemeras gantañ tregont Breizad, kofesaet, komuniet ha war yun. Holl e oant bet en oferenn, kent mont diouz Josilin. Roparz Bembro, heñ, a zeus en e gompagnunez, saozon, almanted ha flamanked, na oant ket nec'het gant lezennou ar marc'hieg, na gant al lezenn gristen kennebeut.

Ar c'hrogad a badas pell, pevarzek den a voe lazet, dek eus tu Bembro, hag hen, unan anezo, pevar eus tu Braomaner, ha ne jomas hini na vije hep gloaz na gouli. Darbet e voe da re Josilin plega, ha d'ar Saozon kemer o c'hereñ warno, daoust da varo o c'habiten. Gwilherm Montauban, avat, diwar e varc'h emgann, a lazas pevar saoz a daoliou lañs, a reas d'ar re all fallgaloni, hag a lakeas e-giz-se e vignoned da gaout an trech. E riskl bras, avat, e oant bet da goll o buhez pe o librentez. Chouec'h kant vloaz a zo er bloaz-mañ m' eo bet c'hoarvezet an darvoudse.

Brud an emgann-ze a redas dre ar vro, hag a yeas da bell, kement ma ea enoruste beza bet e « Stourm an Tregont ». Ar brezel, avat, a gendalc'has, hag e kendalc'has iveau Pipi Gouer gaez da veza gwasket ha gwallgaset gant ar soudarded.

PORZ-HOUARN KASTELL-PAOL

Bihan eo ar porz-houarn, bras avat an arc'hant a gouez ennan.

Lavaret ez eus bet ha lavaret e vo c'hoaz eo paour hor bro Breiz. Koulskoude...

Setu amañ ar pez a lennomp e kazetenn micherourien an S.N.C.F. (Henchouarn Frans) « Notre métier, la vie du Rail » (miz c'houevrer 1951) diwar-benn ar pouezus a labour a vez gract e porz-houarn Kastell-Paol e Bro-Leon.

Porz-houarn eus an trede klas gant eun hanter-kant pe wardro a vicherourien.

Eus an deiz kenta a c'henver betek an deiz kenta a gerzu eus ar bloavez 1950 ez eus loc'het eus a Gastell 17.150 bagon, 7.000 bagoniad brikoli (31.000 tonel) 7.000 atrichaot (37.500 tonel) 3.000 bagoniad avalou-douar, ognon, karotez (wardro 22.500 tonel).

N'eo ket gwall aes c'hoari gant al linenn etre Kastell ha Montroulez peogwir n'eus nemet eul linenn el lec'h an diou a gaver peurvinia. N'heller ket eta ober mont-dont asambles gant an treniou. Daou rummad treniou a loc'h hemdez, unan da greisteiz-hanter gant unan, daou pe dri dren hervez an ezommou ; eur rummad all etre 21 eur ha 24. Derveziou a zo e ranker evelse kas betek 200 ha 250 bagon da Vontroulez hag e ranker sternia 4 pe 6 marc'h-du d'ar c'heresteiz, hag eun dek bennak diouz an noz. 400 pe 500 bagon (goullo pe leun) a c'hoari mont-dont er memes derivez ha betek 32 tren o vont pe o tont.

Ar varc'hadourez a vez kaset d'eur c'chantad kér bennak er Frañs pe e diavaez-bro.

Eur pennad a zo ne vez dale ebet evit treuzi harzou ar vro evit mont er Beljig pe en Alamania. Ar valtouteren a wel ar varc'hadourez e Kastell arack an diblas hag ar bagoniou a vez prennet gant plom ; arsav ebet, nemet er c'hériou harz hag evelse e c'hounezer 10 ha 12 eur.

Bep bloaz eta e vez sammet gant an treniou 100 pe 120.000 tonel legumaj e gar Kastell.

Er bloavez 1949 ez eus kouezet e kef porz-houarn Kastell-Paol 510 million a arc'hant (44.360 beajour, 16.376 bagon karget o vont kuit ha 6.291 bagon karget o tigouezont). Netra nemet e miz Ebrel ez eus kouezet 82 million ha netra nemet en eum derivez eus ar miz-se, 7 million.

A hend-all e ouzomp he deus gouezet an S.N.C.F. dre ar Frans a-bez 4.030 million gant ar varc'hadourez kaset er berra amzer (régime accéléré) epad miz Ebrel 1950. Setu eta e c'hellomp lavaret en deus porz-houarn Kastell gouezet 2 dre gant eus gounidou an S.N.C.F. a bez war ar varc'hadourez kaset er berra amzer epad miz Ebrel 1950 ! Kontomp bremañ war ar bloavez a-bez, en eur denna an 10 million bennak a deu diwar goust ar beajourien hag e chom gwir c'hoaz e kouez e Kastell 1,04 dre gant eus holl gounidou ar S.N.C.F. epad ar bloaz war ar varc'hadourez kaset er berra amzer.

Evit eur gar eus an trede klas n'eo ket fall !

**

Arabat eo kredi e vefe kaset dre houarn an doll varc'hadourez. Bemdez ez a iveau kirri-dre dan, bras eston, warzu eur bern kériou all. Ezomm ebet da garga-diskarga nag e Kastell nag er c'hoc'houn pe e tiez ar gwerzerien.

Ha dre vor 'ta ! 20.000 tonel eus a Rozko er bloavez 1949. Bez ez eus treñiou iveau hag a ya war eeun eus a Gastell da Lendrez ; Treuzi a reont ar mor war bagoniou graet a-ratoz evit kement-se (ferry-boat). Gant ober 56 eur hent ez eont eus a Gastell da Lendrez.

Setu aze hag a ziskouez d'eoc'h eun tammig petra eo kenwerz al legumaj e Bro-Gastell.

KEMENER ? MILINER ?

E CHU ganit da amzer-skol, va faotr. Eurus out 'vel ar Spered-Santel, sur. Hag e kav dit ez out mat da gas karr ? Met, marteze, emaout o vont da dañva bremañ eur zoubenn treñkoch' eget hini an ibil dero. (Daoust m'eo dreist lakaat eun ibil dero el lambig!) Treñk e vo da zoubenn, dreist-holl ma'z out ganet da zadorn goude ar c'hampouez-gwiniz, ma n'ouzez,

Na bu, na ba,
Na sou, na die'ha,
Nemet eva laez
Ha debri yod d'e lakaat er-maez.

**

Petra 'ri ?... Ken dinaes kaout eur respont diganit ha tenna amann eus gouzoug eur c'hi. Dit da zibab eur vicher. Gra mat da zonj. Na vez ket eus ar re-ze hag a zav kestell el loar, a gav primoc'h eun neiz pig, eget eun houarn-marc'h dirak beg o botez. Ha berr ar peuri ganto goude.

Ret eo gortoz ar c'haol da boaza (t),

Pa vez c'hoant d'ober soubenn vat.

Selaou 'ta kenteliou ar re goz diwar-benn ar micherou ha n'o laka ket e skouarn ar c'had. Kenteliou flemmus ez int, o tisplega kentoc'h perzou-fall ar vicherourien eget o ferziou-mat. Pebr da lonka, muioch' eget a wriziou pour.

**

Micherourien 'zo hag a oa brud ganto dreist ar re all : ar gemenerien hag ar vilinerien,

Enor da genta d'ar gemenerien, ret nao anezo 'vit ober eun den. Ha c'hoaz,

N'eo ket eun den,

'Met kemener ha netra ken,

laer krampouez kras, amann druz warno... Ha boued an ifern : rak

Ar c'hemener pa gouez a ziwar e dorchenn

A gouez rag-eeun en ifern.

Gwechall ez ac ar gemenerien da labourat war-maez. Azeza 'raent en doare... kemener, war eun dorchenn-blouz. Ha gwint, gwiat. Dezo 'veze roet boued gwelloch' eget da dud an ti. Avius e veze ar re-mañ eun tammig.

Ha pa varvo ar c'hemener ?

Lakait 'nezañ en douar kerc'h

Ha chas ar barrez war e lerc'h.

**

Eul laer bras all (gouez d'ar re goz) e vefe ar miliner.

« N'eus ket taeroc'h eget roched eur miliner,

Rak pep mintin e pak enl laer ! »

Hogen, ha milinerien 'zo c'hoaz e Breiz pe e Bro-Chall ? Kazi-sur n'ez eus gour ebet ken, peogwir,

Diweza miliner a wellis

A oa ouz ar groug e Paris.

Danvez 'vit tan Paolig an diaoul, eveljust :

Eur miliner, laer ar bleud

A vo daonet betek e veud.

**

Ac'hanta, mab, beg figus a rez ? Ne vi na miliner na kemener ?...

O ! kana 'ra ar skrillh ouspenn er vilin pe er stal-vezer. Hag arc'hant a zeu d'e heul evel da heul ar c'has du.

Met, ha pinvidik-mor e vefes, arabat dit lakaat an tan e daou benn da c'houlrousig. Ha nebeutoe'h c'hoaz ma n'eman ket ganit an aour war ar raden. A-hend-all ez ay buan da stal da stalig, ha da stalig a zeuy da veza Kernetra.

EUN TORAD LABOUSED

MAI-JOZ he doa dibabet ar viou brava da lakaat d'ar yar-chor gwella. A-benn o amzer e teus eus o chloenn eiz boulig : sez gwenn-melen, hag unan voulouz du, gant paoiou munut, eur begig atao digor, pe'vit debri, pe'vit goulenn boued pe loj.

Ret e voe dispartia al loenedigou dister diouz ar yer bras, hag o defe friket anezo dindan o faciou prim, pe wallgaset a daolioe beg didruez « tud krenv ». Kaset e voe 'ta ar vamm-yar hag he zorad war leurenn an teatr, e-kichen ar c'hlas vrás. Aze 'oa sioul kaer d'al labousedigou.

Int avat ne oant ket didrouz. Nag a « biou-piou » a glevas d'ar mare-se eiz paotr ar « santifikad »... hag ar re all ivez ! Gwir eo n'o doa ket re a amzer da selaou gwikadennou. Rak bech a oa warno gant o labour. Nag a draou, didalvoud-kaer allies, a zo da enfornia, da vounta e penn ar gennarded kondaonet da vont d'an testeni-a-studi !...

Distroomp da sellout ouz al laboused dibreder o wikal e-kichen o mamm atao war evez. Houmañ a rann dezo ar riz, ar bruzun (ar « breuyenn » evel ma lavarer amañ). Pa yudont re e tastum anezo dindan he dieuaskell en eur gana eul luskellerez. Hag i a ziskan « Gwik ; gwik ! » betek ma'z int morgousket. Met setu unan daou, tri, tomm dezo e-touez ar plu, hag a ziskoach o fenn, hag a sell, bliou hag eurus, ouz an tremener... Ne vint Morse pevarzek vloaz; n'o do santifikad ebet da vont da gerc'hat da Blogastell !... Unan a varvas, eur c'har torret.

Pa veze brao an amzer ; e vezent kaset d'ar « skol-vugaligou », eur porzig savet evito, broued-orjal en-dro dezañ, e-kichen ar porz-yer. Bez' e c'helle ar re vihan tremen da genta dre ar « ridoj-houarn » ha mont da bournien el liorz, e koad ar « gwez-bras-kaol ». Met ar yar hi, hag a ranke chom er porzig, a c'halve anezo a vare da vare. Hag i da zistrel neuze en he c'hichen, evit lonka prim eun tamm preñv bennak dizoloet gant o mamm goude eun taol diskrap.

Met ar c'high tener-se a bliij d'ar razed. Hag eun delz m'edo Mai-Joz o c'houennat karofez, e klevas-hi eur wikkadenn. Ha d'an abardaez, kaer he doe konta, adkonta : ne oa mui nemet e'houec'h labous. Met gweleout a reas eur raz bras o redek war ar voger. Stignet e voe gripedou, stanket an toullou. Eur raz, skaotet gant dour bero, a chomas du guzat en eur c'han dour lous. Broudet e voe gant eur vaz houarn, mogedet gant tan paper. Ken e rankas dont er-maez. Hañ ! eun taol trojenn : Torret an drojenn ! « Gwik gwik ! » Pañ ! eun taol botez : Ha setu astennet mik an enebour marlong !

Ne oa ket echu gwalleuriou an torad. E-pad ar c'hlas, e klevas ar skolaer ragach bras war-du porz ar yer. Peira' welas ? Eur vran o klask sacha ganti eul labousig. Ne c'hellas ket dont a-benn eus he zaol. Met mac'hagnet he doe gouzoug al loenig hag a varvas.

Hag an testeni-a-studi ? Dont a reas an devez. Daoust d'ar razed, d'ar brini ha d'al laboused. Kredil' rit er sinou fall ? Petra' o'hoarvezfe gant an eiz skoliad ? Ha gwelloc'h ez afe an traou ganto eget gant eiz labous an torad ?...

D'an abardaez e tistroas an eiz paotr eus Plogastell. Unan en doa sammet ar yod a-bez. Hag ar sez all ? O, ar sez all : Bleunniou ouz o marc'hou-houarn (a-dreñv-hag a-rack !) sigarettenou en o chakod hag en o beg, tomm an heol ganto eun tammig, setu ma oant deut da veza brasa, kaera ha speredeka krouadurien an Aotrou Doue benniget !

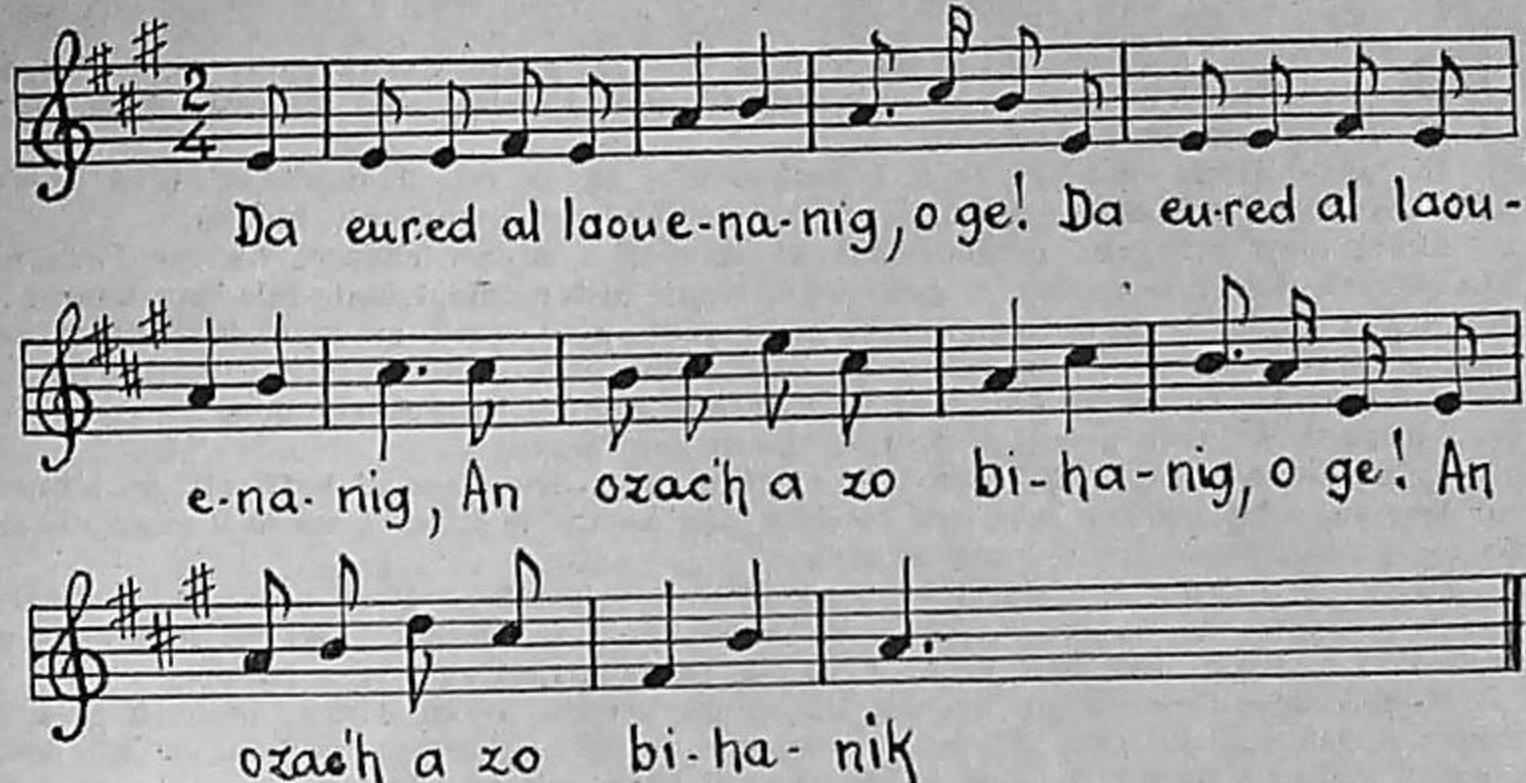
Ha koulskoude, ret e diskleria an traou penn-da-benn, bet ea bet war darn anezo, d'ar mintin, eul liou ! Ya, liou ar grampouezenn genta.

Met bremañ ! « A, paotr paour, ni zo gwazed, pabored ! » Eus an hini bras penn du betek an hini fall bleo ruz.

Mai-Joz he deus lakaet viou d'eur yar all.

K. RIOU (17-6-51).

Da eured al laouenanig

1 - Da eured al Laouenanig, o ge !
Da eured al Laouenanig,
An ozach a zo bihanik, o ge !
An ozach a zo bihanik.

2 - Kaset en deus ar goulmig wenn
Da ober en pep lec'h pedenn :	10 - Me 'yel ivez, 'me ar Gougoug
Gant va zaboulin war va choug.
3 - Deut pep hini gant eun draig,
Rak siouaz ! n'eo ket pinvidik.	11 - Me 'yel ivez, 'me an eostig,
Hag a gano meur a sonig.
4 - Me 'yelo, eme ar chilhog
Hag a gano kaer en araok.	12 - Me 'yel ivez 'me 'n ale'houeder,
Hag a gano a-us d'ar stér.
5 - Me 'yel ivez, eme ar Vran
Me'gaso ganin eur c'hef-tan.	13 - Me 'yel ivez 'me ar pabor
Hag a gano e-tal an nor.
6 - Me 'yel ivez, eme ar Frav,
Hag a gaso ganin bara.	14 - Me 'yel ivez, 'me 'r wennili
Hag a gano war lein an ti.
7 - Me 'yel ivez, eme ar Big,
Me gaso ganin eur pez kig.	15 - Me 'yel ivez 'me ar pennglaou,
An dred ha me a yel hon daou.
8 - Me 'yel ivez, 'me ar Gegin,
Hag a gaso eur podad gwin.	16 - Me 'yel ivez, 'me ar pintik,
Me yelo gant an houperik.
9 - Me 'yel ivez, 'me 'r C'hefeleg,
Hag a ralo koant ar beleg.	17 - An holl eyned en em gavas,
Nemet an erer ne zeuas.

Son brezonek koz
Evit an ton, sell, ouz
Kañnambr bugale ! paj. 36.

(1) Perak ne zeuas ket an erer ? Dre ma oa gwarizi ennañ ouz al Laouenanig, abaoe ma oa bet diskleriet hemañ roue bihan an eyned.

DRE VREIZ HA DRE AR BED

ABADENNOU AL LEVENEZ

DIWEZA « abadenn al levez » a zo bet graet e Brasparz, evit eskopti Kemper. Fellout a ra d'in lavarout amañ va soñj evel ma rafe n'eus forz pehini eus ar selaouerien.

E Pont-e-Kroaz oun bet ives. Leun-kouch e oa ar sal, daoust d'ez i beza bras : Kalz a yaouankizou, eun nebeut re goz ha ne oant ket an nebeut laouen.

Skoet omp bet gant perziou mat an danvez a zo bet choazet ha roet war al leur-c'hoari. Lezet e oa bet a gostez an traou dister, didalvoud, falz santimantal. Pep tra a verite beza klevet. Act eo ar maout, avat, gant ar re o deus kanet pe kontet e brezoneg : blaz ar vro a oa ganto, eur vlez chouek, plijus ha gwirion a skoe war eeun spered ha kalon ar selaouerien. Soniou ha kontadennou ar vro a zo beo, a-dra-sur. Ganto ar sal a drid, a lamm gant levez.

Er c'hontrol, traou all, kaer ives marteze, met deuet eus al lec'h all, pe tennet eus levriou, n'int ket ken beo, ken birvidik hag an traou difluket anezo o unan diwar teñzor pinvidik-mor hor parreziou breizat.

Petra eo « balledou » da skouer, e-keñver hor jabadao ? Kaer a-walc'h, marteze, met n'eus enno na buhez, na nerz, na yaouankiz, na freskder evel en hon dañsou breizek. Re studiet int, evit beza ar vuhez, re c'houstad evit beza nerzus.

Koulskoude, tomm e oa ar sal, ha tomm kenañ. Amañ c'hoaz, muioch eget e Pont-e-Kroaz eo bet laket splann talvoudegez ar peziou brezonek war ar re c'hallek, chomet pell-pell warlerec'h, evit ar c'han koulz hag evit ar c'honta.

Da genta, daou ganer eus Plougastell, gwisket kaer-tre, o deus kanet « An daou Varz ». Ar ganaouenn n'eo ket nevez, met an doare d'he c'hana a zo nevez penn-da-benn. Ouspenn, eun ton nevez a zo bet implijet ganto, eur c'houblad war daou. Ne c'helle ket ar ganhouenn beza klaset o veza ma oa eun « duo ». Anez e veze set ganti ar priz kenta.

Evit al lazou-kana (chorales) eo act ar maout gant kanerien Bro-Pont-e-Kroaz, gant « Kleier va bro ».

An eil priz a zo act gant eur pez kana galleg : « l'Alpée », hag en doa perziou mat. Ar c'han a veze bet deuet gwelloc'h m'o dese ar ganerien sonjet beza, e gwirionez, kouerien eus Bro-Savoie, o kana e-kreiz ar menezlou bras.

Evit ar c'hontadennou, Louis Lochoux, gant « Ar penmoc'h dirollet » savet ha kontet gantañ, en deus, e gwirionez, dirollet ives ar sal, ha dibradet kaer ar priz kenta. A ! va zdou ! betek kaout poan gof e c'hoarze an dud. Emichaüs ec'h asanto an oberour skriva d'emp e varvailh evit lennerien « Bleun-Brug ».

« An diaoul er baner sivi » a zo act gantañ an eil priz. Marvailhou all ha kanaouennou all a zo bet c'hoaz. Re hir a veze d'emp komz eus pep hini.

Ar « Bleun-Brug » hag a zo e bal difenn ar brezoneg, en deus kinniget daou briz kaer d'an daou genta evit ar c'han hag ar c'honta e brezoneg : diou statu eus Santez Anna. Ha laouen omp amañ o kinnig d'ez, ha d'ar re holl eus an Y.K.A.M. (J.A.C.) hag a zalc'h mat atao da yez hon tadou, hor gwella gourc'hemennou.

B. P.

Pedi a recomp an holl yaouankizou o deus kemeret perz e « abadenn al levez » (coupes de la joie) da zont adarre da zisplega ha da gana e kenstrivadegou Bleun-Brug Santez-Anna.

PRIZIOU ABADENN AL LEVENEZ

I) KONTA : la priz : Louis LOCHOU, eus Loperet, gant « ar Penmoc'h dirollet » — Eil priz : Michel LABASK, eus Kernilis, gant « an diaoul er baner sivi ».

II) KANA : la priz : Yves CAM, eus Spezet, gant « Son ma bro ». — Eil priz : Yves GLOAGUEN eus Melliar, gant « An teodou fall ».

III) LAZ-KANA Mahalon, priz kenta gant « Kleier va bro ».

KELOU LAOUEN

Deuet eo betek ennomp, ar c'helou laouen, eo bet eurejet, d'ar 14 a viz Ebrel diweza, hor mignon ha madobérour mat an ao. Youenn Souffès-Despré, kabiten, eus Guipavas, gant an Dimezell Glaodina Guillard, eus « Arc-en-Barrois », Marn-Uhel. — Hor gwella gourc'hemennou breizek d'an daou bried nevez.

RADIO KIMERCH'

Darn eus ar vugale o deus bet prizou kenta e Bleun-Brug Kastell-Paol ha Lokorn, o deus kanet ha kontet e Radio Kimerch' er suliou tremenet. Nag a fouge a oa er vugale-se, hag en o familhou, o klevet o mouez ! Yannig Celton eus Treboul, dreist-holl, a zo distagellet mat e deod ; plijadur a veze ouz e glevet alies. — Yaouankizou ar C'hap ha re all, bet d'ezo prizou e « abadennou al levez », a zo bet klevet ives o mouez e Radio-Kimerch'. Dleour omp a gement-se da Ber Helias, hag a oar kas ken brao en-dro abadennou Kimerch'. Bennoz Doue ha meuleudi d'ezan.

GOUEL AR YAOUANKIZOU KRISTEN E GWITALMEZE

Lun ar Pantekost ar bloaz-mañ he deus gwelet eur gouel kaer e Gwitalmeze. O komz diwar e Benn an Aotrou N'Eskob Fauvel a dlie lavaret n'en doa gwelet mors e gouel all ebet ken devot ha ken urziet mat.

Ar pez en deus sikouret ar gouel da veza kaer, da genta, eo an heol tomm, en deus ūaolet e sked er c'halonou, koulz ha war bep tra.

Kaer eo bet ar gouel dre an doare ijinus m'o fichez tachenn ar vodadeg, an aoter hag holl diez ar vrouc'h, kaer dre an niver ken bras a dud yaouank, diredet eus pevar c'horn an eskopti, tost da zek mil den anezo. Met an dra gaera moarvat eo bet an testeni dispar a feiz roet gant ouspenn daou vil anezo, a gomunias epad an oferenn bred, o tiskouez dre eno e pelec'h e fell d'ezo kemeret nerz da oher ar vad a c'hortoz an Iliz diganto.

En eur gouel ha ne vode nemet tud diwar ar mèz, tud, hag a gomz bemdez ar brezoneg, e kavomp eo bet, siouaz, gwall vihan ar plas roet d'hor yez.

L. B.

PEZ N'OUZOC'H KET

Pet a gatoliked a zo er bed a-bez ? Hervez ar sifrou roet gant ar Vatikan ez tus pevar c'hat milion a gatoliked dre ar bed, diou wech muioch eget a Brotes-tanted, a zo daou c'hat daou vilion anezo. A-hend-all, niver an Ortodoxed a zo kant tri ugant milion ; ar Vuzulmaned, tri c'hat milion ; ar Voudisted, kant ugant milion.

GOUDE AN ETNA, AR VULKAN

Eur menez-tan eo ar Vulkan, en enezennou ar C'hap Gwer, war aochou Afrika. Kousket a rae abaoe daou c'hat vloaz. Met dihunet eo e kreiz miz mezeven, o teurel flammou a sav betek kant metr uhelder, ha moged betek 9.000 metr uhelder.

An enezenn m'emañ ar Vulkan enni, a zo anvet Enez an Tan : evit eur wech eo gwir mat.

BREZEL BIHAN AR PETROL

Emañ Bro-Saoz en eur pleg diaes gant afer ar petrol en Iran. Betek bremañ eo an Iran a rok da Vro Saoz al lodenn vrasa eus ar petrol he devoa ezomm Tud London, fin ha sperezek bepred, o devoa savet eur c'hevredad (company) bras : an Anglo-Iranian Company, evit ober du-hont war dro an eoul-mañ.

Met setu taol-ouz-taol, darvoudou bras en Iran : ar Gambr o vota perc'henniez ar vro war an eoul-mañ, hag o vroadelaat (nationaliser) an Anglo-Iranian Company ; ar ministr kenta a-du gant ar Saozon, lajet ; eur ministr all, an Doktor Mossadegh, o tont en e lec'h, hag heñ a-enep ar Saozon ; ar studierien hag ar vicherourien o sevel hag oc'h ober trouz ; an traou o trenka muioch mul.

Daoust hag e kavo Bro Saoz an tu da chom en Iran ? N'eo ket sur. Rak Iraniz a seblant aheurt-kaer...

Evel just ne lavar ket ar c'hatennou pep tra diwar benn an afer-se. Mar bije gouvezet hiroc'h, e veze anat marteze n'o deus ket ar Saozon c'hoariet bepred gant pep lealded e-keñver ar re all.

BREZEL KOREA O PAOUEZ ?

Er wech-mañ ez eus kaoz da vat da echui gant ar brezel e Bro-Gorea. Gweil a se. Keit 'zo m'emañ an dud o'n em daga du-hont. Tud Bro-Sina a veze skuiz, hervez klevet, goude kement a soudarded kollet ganto. Tud ar Broadou unanet a veze int ives ken laouen all o welout an emgann o tistana rak koustus eo ar brezel.

Ar bed a dro
An eur a sko
Ar yer a skrab ato.

KORN AL LIZIRI

... « Ar pajennou « dre Vreiz ha dre ar bed » a zo plijus d'an holl; (d'am meno, d'an nebeuta goude beza divizet gant meur a zen, er Senegal, e Paris, pe e Breiz-Izel bremen), ha ret eo embann anezo e pep niverenn, hep mank. Ar pajennou-se a vank en niverenn 37 ha gwaz-a-se.

Mat eo kaout, er Bleun-Brug, eur bajenn pe zieu evit ar yugale, gant skeudennou. O veza m'eo ken ker ar skeudenna, e vele tu, marteze, d'en em glevet gant hag ar merc'hed. — Me a oar mat, n'eo mui heulet giz koz Breiz-Izel, nemet er gouelliou hag er pardonou. Koulskoude, e vele plijus, sur-a-walch, d'ar plac'hed ha d'ar merc'hed kaout eun dra bennak diwarbenn ar vronderez, an dantelez, ar c'hinkladuriou giz Breiz, evel ma rae « Emled » n'eus ket pell.

Mat e vele kaout atao en ho kelaouenn, eur gontadenn farsus a ziou bajennad, diembann, evel re an Tad Médard — Arabat rei trodigeziou, n'eus forz pegen*brao e vefent, nag istoriou kontet, diskontet, adkontet hag anavezet gant an holl.

Arabat, d'am meno, embann re a zoniou hag a gantikou ; unan e pep niverenn a ve a-walch, gant ar muzig.

Er bajenn « Dre Vreiz ha dre ar Bed » rei keleier eus ho koumananterien, evel ma ra « Al lamm » hag « Ar Soner »...

Dr LAURENT.

Setu eul lizer mat. D'al lennerien d'hor sikour, ma c'hellimp seveni kement a chouenn al lizer-se. Kasit d'eomp keleier ha pennadou evit « Bleun-Brug » — Gortoz a reomp digant ar merc'hed, eun dra bennak diwar-benn ar c'hiz.

LEVRIOU NEVEZ

Eul levrig koant kanaouennou a zo deuet d'eomp : « Digor an abadenn », gant Cheun ar C'hann. Evel ma lavar Jef Penven, en eur zigeri al levr : « Eur skouer dispar eo al levrig-mañ war meur a boent... Ret e vele kaout, e kalz parreziou, tud, evel Cheun ar C'hann, oc'h anaout ken brao ene e gorn-bro ha ken barrek hag heñ war sonerez ha barzoniez ar bobl ».

Evit kaout al levrig, skriva da : B.A.L.B. Boite postale 108 Rennes.

Bet hon eus Ivez, eur pennadig a zo, eun dastummad lennaduriou, evit ar skollou : Daou ugent pennad lenn, dastumet gant Keravel hag embannet gant : « mouladuriou skol ar brezoneg ». Enuan e vez kavet pennadou mat-tre diwar bluenn hor gweila skrivagnerien. Brezoneg yac'h-pesk, plijus ha poblek ; peadra da zuma gwir vouedenn hor yez. Meuleudi d'an oberour.

Evit kaout al levr, skriva da : M. Keravel, « Skol ar brezoneg » Dirinon, Finistère.

Kelaouenn hor Mignoned « Bro Guened » a vrao ivez he stumm. Skeudennet ha moulet brao, gant al liesskriverez, eo plijus da lenn. Karout a rafemp kaout enni, marteze, muioch a wenedeg. — Koumanant bloaz : 100 lur : Abbé Palud, Dir. Grand Séminaire, Vannes, C.C.P. 1158-46, Nantes.

Niverenn genta, eur gelhouenn all, e gwenedeg, a zo deuet betek ennom : « En had ». Buhez hir ha kalz lennerien d'ar gelouenn nevez. Koumanant bloaz : 300 lur. Rener Sten Kidna, 5, rue du Drezen, Auray, Morbihan. C.C.P. 591-85 Nantes

Kas an dorz d'ar gér

Foar Bloneour a oa oc'h echui...

An amzer a oa fall, avel ha glao, ken e fuste. Hag an dud a glaske hent ar gér, tiz warno. An noz ive a oa o tent...

Abaoe ar mintin, eur glazig droch, eur pez lanken, moan ével eur vaz kloued ha treut evel an Ankou a droënne war blasenn ar zaout, o klask prena eul loen bennak.

Siouaz d'ezañ ! echui a reas ar foar ha n'en devoa graet prenadeenn ebet c'hoaz. Me bari e oa ar pôtr re dost d'e wennelen.

Bouzelenn voan en doa graet ive hed an de, rak e verenn a oa chomet a-ispilh gant ar c'hoant prena. Setu hon den o tizrei d'ar gér war e dreid, ar c'hirri dre dan o veza kemeret o hent pell oa. Koulskoude, eur sach goullo n'eo ket evit

chom en e sav ha nebeutoc'h c'hoaz bale. Ha setu hen da brena daou lur vara hag eun nebeut silzigennou. Hag en eur vont gant e hent, ar c'héz den, du gant an naon, a gerze founnus, en noz teñval, dindan ar c'haouajou druz, en eur lonka kalonek an tamm bouetaj en doa prenet.

Gant e veud kleiz e tale'h ar silzigennou war ar bara ha gant cur gountel en e zorn dehou, e tiskolpe tammou eus o dorz hag e troc'h pastellou silzig.

En eun taol kont, a greiz ma oa hon den o preja evit ar gwella, e risklas war an hent bouilhennek ar silzigenn diweza a blije kement d'e staon ha d'e galon.

Folli a reas ar glazik ha ne gavas ano mat ebet d'ober outañ e unan. Koulskoude, kaer en doa en em jala, ne lakas ket ar silzigenn dianket da zizrei war an tamm bara.

Dao e voe eta d'ar pôtr astenn e zorn da glask ar pez en doa kollet.

Eur boutad mat e chomas da furchal ha da furchal ar pri, ha kalzig amzer a gollas war an hent. Evelato e teus a-benn da lakaat e graban war ar pez a glaske.

Stad ennañ, ar glazik a gendalc'has gant e hent, muioch mui a diz warnañ. breman. Hag ar gountel, m'hen lavar d'eoc'h a labouras adarre hag ar javedou ive.

Ar wech mañ, pa yeas laonenn ar gountel war ar silzigenn, houmañ a laoskas eur wikadenn. Hon den a jomas estonet fin, met ne wele ket liou e zaouarn, ne welas ket kennebeut war e damm bara an touseg bihan en doa dastumet. « O ! emezañ, gwikit ha diwikit, kement ha ma karit, evit va zamm silzig ne gollin ket. »

EUR BIGOUDENN.

KAMP ETREKELTIK AR VREZONEGERIEN

Renerien KAMP ETREKELTIK AR VREZONEGERIEN a zo laouen o kemenn deoc'h e vo graet ar c'hamp-studi a zeu e PLEHENEG (Plouhineg e galleg). Bro-Wened, etre ar 6 hag an 19 a viz Eost, da lavarout eo kerkent goueliou meur ar Bleun-Brug e Santez-Anna Wened. Emañ Pleheneg nepell eus an aod (2 vil m. bennak d'ar muia) war al linenn Kirri-tan a ya eus an Alre da Borz-Loeiz.

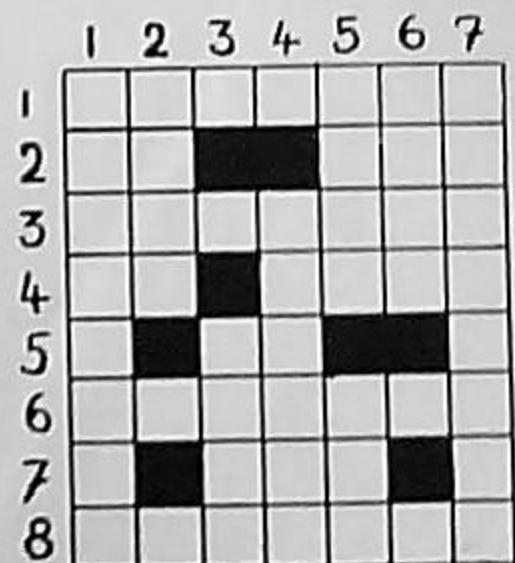
Evel warlene, hag ar bloavezlou araoek, e vo digoret ar c'hamp d'an holl vrezonegerien gwitibunan, paotred yaouank ha merc'hed yaouank, a fell dezo peurzeski o yez pe zeskeur yez keltiek all.

Kentelliou brezonek ha kembraek a vo, prezegennou plijus hag abadennou laouen. Kelted tra-mor a zeuy.

Priz an devez kamp : 400 lur.

Evit kaout diskleriaduriou hiroc'h, skriva da sekretourez veur ar c'hamp : an Itron de Bellaing, ar Vali, Gwengamp (Guingamp).

GERIOU KROAZ

A-led. — 1. Gwin trenk. — 2. Allaz (dibennet) - Lart. — 3. Lenne eun eil gwech. — 4. A c'hell beza mat pe fall. - Kontrol da ya. — 5. « Ha te » skrivet hervez ar son. — 6. Lakae al levr e gwerz. — 7. O komz eus eul lec'h na weler ket. — 8. Bleunienn Salaun ar Foll.

A-serz. — 1. Kouign. — 2. Da wad a zivero (dibennet). — 3. Breur Kain. — 4. E laki an tan da gregi. — 5. Meneztan brudet eus Bro Italia. - Hennez a savas eun arc'h divent. — 6. Implijet da faouta keuneud pa vez re galet. — 7. Da lakaat eur vag da vont war-rack.

Cliché - Le Pénit de Ste-Anne *

Bleun-Brug Keranna
d'an 3, 4, 5 a viz eost
a vo eur mor a gan
en enor da vamm-goz
ar Vretoned ;
hag ives en enor da
Ivon Nikolazig
al labourer-douar santel
a welas Santez Anna
hag a gomzas outi
meur a wech
e brezoneg

Photo Jos LE DOARE, Châteaulin

BLEUN - BRUG

Niv. 41-42

GWENGOLO-HERE 1951

Ha paet eo ganeoc'h ho koumanant 1951 ?

Ma n'eo ket bezit ar vadelez d'ober digemer mat d'ar bañin-baea a gaso d'eoc'h ar fakteur, e-doug, miz Du. Resevet hoch eus hep lavaret nann, ar gelaouenn e-pad ar bloaz penn-dar-benn, eun dislealded e ve d'eoc'h eta refuz paet. Sonjat pegen ker hon eus paet ar mouler evioch.

Bennoz Doue en arack.

1) Koumanant bloaz, brezoneg ha galleg	400 lur
2) Koumanant bloaz d'an niverennou brezonek hepken	300 lur
3) Koumanant d'ar niverennou c'hallek hepken	190 lur
4) Koumanant a enor	500 lur

Kas an arc'hant da : V. Seite, Bleun-Brug, Tréboul (Finistère).
C. C. P. 544-22 Nantes. — Lakaat ouz kein ar chekenn-bost pe ez eo
eun adkoumanant, pe unan nevez.

TAOLENN

An heol o sevel, gant G. Bleunven	1
Lakaat disparti pe unani, gant V. Fave	2
E Keranna gant goueliou ar Bleun-Brug, gant V. Fave	5
Jim, soner bombard, gant E. Jacob	8
Pemzek deiz e Bro-Gembre hag en Iwerzon, gant L. ar Floc'h	10
A-hed an noz, kanaouenn, gant Abherve	13
Eur mestr, gant Morvan	14
Galleg a-walc'h a ouezinf atao I, gant Y. M.	16
Ankou miz Du, gant Laouenanig Breiz	17
Pajenn ar Vugale, gant V. Seite	18
Dre Vreiz : Buhez ar Bleun-Brug	19
Kendalc'h etrekeltiek Kemper	20
" Evit ket ha netra "	21
Ganedigeziou, eureujou	21
Ar brezoneg er skoliou	22
Korn al liziri	24
Divinadennou	25

AN HEOL O SEVEL

gant L. Bleunven

N'eo ket eus heol skedus an hanv, eo e fell d'in komz, hirio, rak, siouaz emaomp dija, e miz Here hag en hent eta breman, a gammejou bras war-zu ar goanv.

E gwirionez, ken piz ha ken skragn eo bet an hanv diweza gant he zerveziou kaer, ma n'eus ket a dro da lenva kalz d'ezan...

Evel Breizad katolik, hag eus eun heol all, e fell d'in komz aman, eus heol al lealded, nevez savet a-zioch tachenn hor skoliou kristen.

Edoug sizunveziou diweza an hanv, evit ar wech kenta, abaque kant vloaz' zo, eo bet anavezet gwir ar familh en-dro d'ar skol, diskleriet dever ar gouarnamant da zont war he sikour da skolia ar vugale hervez he chredennou.

An nevezenti a zo ken bras evidomp-ni, Bretoned, ma talv ar boan e vije meneget aman.

Eur gwir grogad eo a zo bet, e kambr an deputeed, eur c'hrogad start, en deus padel ouspenn peder zizun etre ar re a zo evit Doue hag ar re a zo enep d'ezan.

Pa'z eus frankiz war dachenn ar skol, en darn vrasha eus ar broiou libr, a zo en-dro d'eomp, e chomer mantret ha glac'haret o welout, eus eur c'hozbez, an nebeut a dra a c'houlenne ar gatoliked, hag ar gasoni diaoulek a zo bet diskouezet eus eur c'hozbez all evit hen nach' outo. An trec'h a zo aet e tu ar skiant vat, al lealded hag ar frankiz. Daoust ma n'eo ket pounner ar gounid a zigas d'eomp, laouen omp evelato. An nor prennet ha morailhet, abaque pell'zo, a zo bet demzigoret. Eun deiz pe zeiz, ma vez kendalc'het da vunta warni e tigoro frank ha ledan, hag hor bo hor plas en ti hag heol ar c'hreizteiz a skedo ennan, Breiz, douar ar zent koz, douar ar feiz, a fell d'ez i kaout skoliou hag eman Doue, er plas a enor enno, skoliou, hag a vo rannet enno hevellep kelennadurez eget er ger. Skuiz eo da veza gwasket war an dachenn-se, re hir a zo, evel war hini e yez. Ne gav ket fall e ve paet ar skoliou dizoue evil ar vugale dizoue gant arc'hant an holl, gant ma vo paet ar skoliou kristen evit ar vugale gristen gant arc'hant an holl.

Eno eman an dalc'h.

Ma ve heuliet ar reolenn-se, e ve peoc'h hag emgleo eltre an holl hag ez ale mat an traou. Hep mar ebet, kudenn ar skol gristen a vefe bet aesoc'h da zirouestla, ma vefe bet klasket hen ober war dachenn ar rann-vroioù. A bep amzer, an darn vrasha, e Breiz, a zo bet a-du gant ar skol gristen.

Biken kristenien Breiz ne c'hellint en em ober diouz skoliou hag a ra fae war gwirioù Doue ha gwirioù c'houeka ha douna an den.

N'eo ket avat o chom da ouela ha da ludua e toull an tan, evel ma ra lod eo bet gounezet ar pezig lealded hor beus gellet da baka, met en eur boania hag en eur stourm. Ret e vez o kenderc'hel evit tizout ar pal. O lavaret kement-se ne fell ket d'eomp diskleria brezel d'an dud ne zonjoni ket eveldomp, met d'an dislealded a zo e lezennou ar vro hag a nach' ouzomp ar pez hor beus ar gwir da gaout. Ar pez a zo bet diframmet, er skoliou, war dachenn ar feiz, n'eo ket kalz pounneroù marleze eget ar pez a zo bet diframmet, bloaz'zo, war dachenn ar brezoneg met eun dra bennak eo. Goulou deiz ar frankiz a zo prest da darza. Eman an heol o sevel. Sevel a ray en e splanner, ma chom ar stourmerien unanet.

L. B.

Lakaat disparti etre ar poblou pe unani startoc'h?

gant V. Fave

KASAUS e kav lod tud a zo labour ar « Bleun-Brug ». Choui a glask emezo, trei ar yaouankizou warzu kement a ra m'eo ar Bretoned disheñvel diouz ar poblou all ; warzu ar pez a zo d'ezo o-unan : yez, istor, lennegez, sonerez, stumm-spered, folklor ha kement 'zo... Ne welit ket emaoch' pezh apell ar mare ma vez deuet holl pobladou ar bed da gaout an hevelep sevenadur, ésoc'h a ze d'ezo en em glevet hag en em garet kenetrezo ? N'eo ket sevel kaeou eo a zo da ober met diskar. Warzu eno eo ez a kouskoudé familh vras mab-den sachet gant he flanedenn hervez red an istor. E-lec'h maga spered broadel pep poblou tud, mougomp kentoc'h ar buana 'r gwella pep disheñvelledigez hag e reno ar peoch', unanet start kenetrezo holl bebladou ar bed.

RED AN ISTOR

N'ouzon ket war be du ez a red an istor ; ar pez a ouzon eo n'oa er penn kenta nemet eur c'houblad tud ha diwar ar c'houblad-ze ez eus savet poblou a zo act, a varead da varead, stankoc'h stanka ha disheñvellec'h disheñvela, marteze emañ aze red an istor !

Met chomomp war hon ero. N'eo ket war ar pez a zisrann, war ar pez a ziframm eo e lakeomp ar pik, hol labour n'eo na sevel nag uhelhat kaeou ; poueza a reomp war gement a ra m'eo Breizad, ar Breizad war e binvidigez e-giz den, da greski, da gaëraat evel ma karfemp e veze graet evit pep poblou tud. Hag oc'h ober kemend-all e kred d'eomp ober eul labour a unyaniez gwirion ha start etre holl vugale Doue. Diorren e daou zen an donezon bet d'an eil ha d'egile digant Doue n'eo ket lakaat dizunvaniez etrezo nemet evit an dud berwelet,

LEZENN AR BED EO

N'eo ket mank a heñvelledigeziou a veze kavet evit displega sklaer ar wirionez-ze.

KENTEL AN ARZOU-KAER

Sellu ouz eun daolenn ; al livajou a vez graet implij anezo ne dalvezont da ober eun daolenn nemet ha chom a rafent en o liou. Dibaot an arzour a rafe eun daolenn gant eul liou nemetken ! Liviou a zo splannse'h ba tommoch' eget re all met liou ebet n'he deus enni hec'h unan nemetken an danvez a gavomp en aridennad liviou strewet gant Doue dre ar bed. Seulvui e vo diempech al liviou implijet ha seul ésoc'h a-ze e c'hello sun arzour dornet mat, tresa ganio eur gaer a daolenn. Ma teufe ar ruz da glask beza en nebeuta ruz m'eo posubl evit chom hep feuki ar glaz pe ar melen, ar glaz an nebeuta glaz m'eo posubl, penaos sevel eun daolenn ! Ezomm o deus al liviou an eil eus eben, d'an arzour d'o lakaat da glota evit plijadur an daoulagad.

Evit ar zonerez eo ar memestra : notennou disheñvel o klotz an eil ouz eben, o kana war eun dro pe an eil goude eben en eun doare plijus d'an diskouarn, setu senerez. Evit pep arz eo ar memes tra. Unyaniez o sevel diwar disheñvelledigez.

« A Gened ! unyaniez o trec'h e-kreiz an disparti.

A Genson ! Kevre kevrinus etre ar boudou

Gant emgreskerez an enebadou. » (Imram.)

KENTEL AN ARBOELLEREZ

Deomp war dachenn an arboellerez. Diou vro hag o defc an hevelep pinvidigeziou danvezel : bevañs, glaou-douar etc.. n'o deus ezomm ebet an eil eus eben, peseurt unvaniez a vo etrezo ! Elec'h ma vez disheñvel o finvidigeziou danvezel, m'o deus ezomm an eil eus eben, neuze e c'hello beza etrezo cun unvaniez veo ha fruezus diwar an eskemm, diwar ar c'hemwerz a vez etrezo, en eil o pinvidikaat eben. Lezenn ar bed eo : unvaniez diwar disheñvelledigez. Etre daou vaen lakaat kichen-ha-kichen en eur voger ez eus ives unyaniez, met unyaniez varo.

KENTEL AR BRIEDELEZ

Lezenn ar bed eo. Peseurt unyaniez a zo, er bed-mañ, etre daou zen, startoc'h eget an unyaniez etre ar gwaz hag ar vaouez er stad a briedelez !

Savet eo bet gant ar c'hrouer e-unan hag evit siella an unyaniez-se ez eo plijet gant Doue lakaat ar gwaz hag ar vaouez disheñvel evit ar pez zell ouz o c'horf, ouz o zro spered, ouz o zro santout ha karet, ouz o doare barn ha poueza pep tra.

Pep-hini eus ar priejou a gav en egile ar pez a ra diouer d'ezañ ennañ e-unan. Ar gwaz n'en deus nemet eul lodenn eus an natur den, ar vaouez eul lodenn all. Er briedelez e teu pep-hini eus ar priejou da c'hounit diwar goust egile ha c'hoáz n'eo ket diwar goust eo lavaret rak an hini a ro ne baoura tamm goude rei, pinvidikaat eo a ra dre ma ro ; ha dre ma ro e sav c'hoant gantañ da binvidikaat e-unan eus ar pez a ra diouer d'egile evit ma vo fruezusoc'h fruezusa an eskemm etrezo.

Setu perak e vez lavaret d'ar yaouankizou mont e pad o yaouankiz kenta pep-hini gant e hent, ar plach o tiorren enni kement a zere ouz eur plac'h ; douster, tenerded ha perziou mat ar galon ; ar paotr o tiorren ennañ kement a zere ouz eur paotr : nerz-kalon ha karakter.

Eur plac'h hag a dro da raz-paotr, eur paotr hag a dro da blac'hig n'emaint ket war an hent mat evit ar stad a briedelez da zont. Lezenn ar bed eo ; n'eus ket a unyaniez veo don ha fruezus nemet ha da c'hounit e veze en darempredou an eil gant egile ha n'eus da c'hounit nemet ha disheñvel e vesed.

SKOUER AR POBLADOU

Evit ar pez a zell ouz ar poblou hag o zevenadur eo ar memes tra. N'emañ ket pinvidigeziou an denelez en o fez e perz poblou tud ebet. N'he deus bet pep poblou nemet eul lodenn anezo.

Ni, Bretoned, hon eus bet hol lod evel ar re all, hor pinvidigeziou speredel, skiantel, arzel... Aes eo lacrez digant eur boblad tud he finvidigeziou danvezel, diaesoc'h eo avat ar gudenn evit ar peur-rest.

Eus pep ouenn dud e klotz lod perziou skiantel pe arzel. Diorroet et c'hellont beza, kresket, kaeraet gant ar bloblad tud hec'hunant ha gwell a-ze neuze d'an denelez a-bez ; ne vezint ket avat gant poblou all. Bez' e c'heller ivez o lezel da vovel pe zoken o mouga, gwaz a ze neuze d'an denelez a-bez.

Setu m'emañ pinvidigeziou Breiz o vont da goll, paouract e vo herez mab-den ma ne vezont ket savetaet ; ni Bretoned a c'hell o zavetei ha ni nemetken.

Gwelit labour ar Romaned e Gallia, mouget o deus ar zevenadur Kelt ; astennet eo bet levezon sevenadur Rom, lazet avat sevenadur Keltia nemet e broigou bet diarbennet diouz an dismantre. Piou a gredo lavaret ez eo gwell a-ze ? Piou a gredfe difenn ouzomp, ni Bretoned, da anaout gwelloc'h, da ziorren, da lakaat da dalvezout muioch'h-mui herez hor gouenn bet fiziet ennomp gant Doue ? Rak tro a zo da vont war araok. N'eo ket savet c'hoaz hor sevenadur da wezenn vras, doareow kuzet a zo c'hoaz en hon herez, tenna a c'hellomp anezañ nova et vetera, traou koz ha traou nevez dinodet eus ar vi el lec'h ma oant souchet.

Ha seul-vui ez aimp war raok, seulvui e c'hellimp rei d'ar poblou all, seulvui e tigoro hor spered da binvidigeziou ar poblou all ; rak kaer zo, dindan an disheñvelledigeziou e kaver ar memes enc, an ene denel lies-livet avat, lies-furmet, kel lies ma ne c'hell ket eur boblad hepken he dispaka penn-da-benn.

UNVANIEZ VARO

Mar deo unvaniez beza henvel war bep tra mougit ta neuze e kement den, e kement poblad ar pez a ra e ene, hag ho pezo korfou hep ene es o lakaat kichen-hichen ; peseurt unvaniez a vo neuze etrezo nemet eun unvaniez varo, evel etre daou vaen ar voger, evel etre daou zañvad eun tropell ?

Ken alies ha m'ho pezo daou ene beo, e vo daou ene disheñvel o zrivliadennou.

Disheñvel ne dalv ket da lavaret e tle beza enebiez etrezo ; disheñvel a dalv da lavaret e c'hell hag e tle beza etrezo unvaniez veo dre an eskemm a vo etrezo hag ar gounit a gavo pep-hini en darempredou.

Sellit'ta ouz ar vicherourien el labouradegou bras, lakomp ar re a zo du-se er meneziou o sevel chaoseriou divent evit lenna an dourer ; bez' ez eus anezo tud a bep bro hag a bep ouenn nemet ez int bet diwriennet da vat abaoe an amzer mar demaint o soueta bro, mouget pe dost o ene ; peseurt unvaniez a zo etrezo ? n'o deus netra da eskemma war dachenn ar spred, unvaniez ebet nemet unvaniez daou ejenn dindan ar memes yeo, unvaniez daou loen dirak ar memes laouer, setu unvaniez denel neuze ?

EVIT MA VO KAEROC'H AR GROUADELEZ

Lézenn ar bed eo. Doue en deus lakaet an holl boblou da zevvel diwar ar memes koublad tud, nebeut ha nebeut, dre ma kreske niver an dud ez int bet en em zispartiet dre rummad ha dre boblad, moarvat evit ma vo kaeroc'h ar grouadelez, ma vo mouezliou disheñvel o kana pep-hini e gantig d'e grouer, pep-hini gant e don hag e zon hag ur mouezliou disheñvel-ze a zeu d'en em gemmesk en eur ganenn-veuli kaeroc'h e-lec'h ma vank c'hoaz meur a vouez, e-lec'h ma vank dija meur a vouez mouget gant sotoni pe lezregez mab-den. Ma c'hellomp da vihana ne vo ket mouget mouez ar vretoned, kanenn-veuli ar grouadelez ne vo na puouraet na trautaet en ebeg d'hon digasted (1).

V. FAVE.

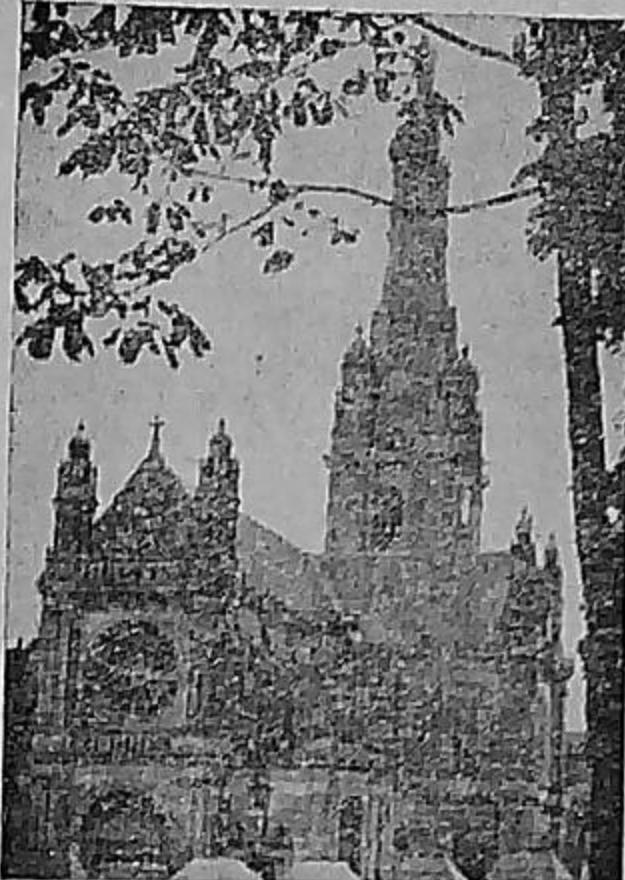
(1) Er gazetenn c'hallek « La France Catholique » eus an 31-8-1951, e kavomp eur pennad skrivet gant an Tad Danielou, eus a Lokornan hag a zeu da harpa lod eus ar menoziou displeget aman. Ar pennad a vefe bet mat da embann en e bez « La division des langues ». Setu aman lodennou anezaf.

« Toute tentative pour reconstituer par des moyens humains l'unité linguistique de l'humanité présente un caractère sacrilège... »

« Il reste que la condition humaine demeure celle de la division des langues. Si le péché est déjà vaincu, les conséquences du péché, la mort, la maladie, la division des langues ne le seront qu'à la résurrection des corps... »

« Le christianisme croit à une unité de la société humaine, mais cette unité n'est pas celle d'une uniformité qui détruit les différences providentielles. C'est celle d'une communauté, dans laquelle chacun des membres est complémentaire des autres, a besoin de lui. »

« Nous ne devons donc pas supporter impatiemment l'existence des cultures différentes de la nôtre, et vouloir les détruire pour imposer la nôtre propre. Nous, au contraire, nous devons penser que nous avons besoin de ces cultures pour compléter la nôtre. Rien n'est plus intelligent qu'un particularisme linguistique. L'humanité serait moins belle, s'il n'y avait pas la Chine, l'Arabie et le Monde Noir. Chaque race et donc chaque langue exprime certains aspects irremplaçables de la nature humaine. Chaque langue en particulier a son génie propre, qui exprime mieux certaines notions. »

E KERANNA

gant goueliou

ar

BLEUN-BRUG

gant V. Fave

US an eil kendalc'h d'egile ar Bleun-Brug a jom atao ar Bleun-Brug met n'eus ket daou gendalc'h hag a vefe henvel-poch ; pep-hini en devez e viaz hag e liou.

Ar c'hazetennou o deus roet d'o lennerien eun damskeud ha netra ken eus ar goueliou n'eus ket avat ma vefe bet youlet fall ar re o deus savet ar pennadou, ar c'hontrol eo ; met penaos displega war baper an estlamm hag an esmae frommous a zo bet Iod an arrestourieh, broidi pe zivroidi ?

Warlerc'h kastell-Paol (1948) Lokornan (1949) ha dreist-holl Kastell-Paol (1950) e krede d'eomp n'helled ket ober kaeroc'h. Bleun-Brug ar zent e Kastell : Breiz a-bez en he zav evit enori ar zent koz, tadou ar vro ; Breiz a-bez treuzet dre zouar ha gronnet dre vor gant ar relegier. Oferenn Kreiz-noz an nao eskopti... ya, eur gwir vurzud eo bet hennez ! Ha padal Santez Anna, hi hec'h unan, he deus renevezet ar burzud.

Diou pe deir gwech stankoc'h eo bet an dud o heulia an daou zevez studi ; ken stank an dud, devot ha gredus evit an abadennou bras, kaeroc'h beilhaedeg ar zadorn dirak ar « scala sancta » gant barzonegou Y.P. Kalloe'h dibunet en eun doare ken beo gant skolaerien ar c'hloderdi-bihan ma vefe kredet e oa ar baotred yaouank o-unan o devoa o zavet ; istor Nikolazig (gant an aotrancez Rouaud ha Bouruellec) displeget ha c'hoariet gant strolladou Baod ha Pluvigner, skoazellet en eun doare dudius gant laz-kana Keranna emañ ar ao, Derian ouz e ren...

Prosesion ar gouloù... an oferenn kreiz-noz war ar bez-meur... an oferenn-bred kanet gant an ao. Coupel eskop Sant Brieg ha Landreger...

Diouz an abardaez, an heuliad kele'hioù-keftiek Iazou-kana, bagadou sonerien o tremen war al leurenn dirak eur mor a dud : Breiz en he c'haer hag en he sked.

Ha c'hoaz eo deuet ar glao da viret rei eil lodenn an abadenn : c'hoariadenn Santez Anna ar Vretoned, savet gant Bernard de Parades hag a dilec daou c'hang c'hoarier ha c'hoarierez sevel war al leurenn evit he displega. Warlerc'h e vefe bet ar brosesion vrás : 100 parrez a Vreiz o tougen hag o heulia kaera delwennou Santez Anna dastumet amañ hag a-hont en illzou ha chapellou.

N'eo ket bet plijet gant Doue hon lezel da enori en doare-ze Santez Anna met betek Mamm-Goz ar Vretoned e vo act er memes tra hor meuleudi : « Rouanez karet an Arvor », betek enni hor pedenn : « Santez Anna, enorit ho servijour Yvon Nikolazig », betek enni hon doujañs hor c'harantez hag hor fizians : « Santez Anna, Patronnez Breiz, pedit avidomp. »

Ma vefe chomet mat an amzer hon defe bet e Keranna kaera Bleun-Brug a zo jet biskoaz. Daoust da ze e oa laouen an holl ha pa zavas an amzer, wardro c'houec'h eur, e vœc gwelet yaouankizou Breiz war al leurgér hag e ruiou Keranna o kana hag o tañsal o yaouankiz hag o levinez broudet gant son skiltrus bombard ha biniou.

BREIZ EN HE C'HAER, BREIZ EN HE FEIZ

Perak eta e oa deuet kemend-all a dud da Geranna ?

Lod anezo a oa divroïdi o redek warlere'h ar « folklore » eus eur vro d'eben ; bamet ez int chomet ha dont a raint d'hon heul eus eur bloavez d'eben ; souezet int bet ives ha dudiet o welet eur bobl o pedi : Breiz en he c'haer ha Breiz en he feiz mesk ha mesk. Pet anezo, goudé beilhadeg ar zadorn o deus goulennet e pelech e kavfent eur beleg evit kofes.

Lod all a oa Bretoned divroet. Kuitaet o deus o bro warlere'h o labour hag o bara : kregi a ra enno, a vare da vare, klenved ar vro ha pa'z eont d'o farrez e'hiniadik ne gavont re alies nemet eur Vreiz vastared, kenvroiz hag o deus mez eus kement a zo breizek...

Rep bloaz e teuont eta d'ar Bleun-Brug hag e kavont eno Breiz o bugaleaj, Breiz o hufivre, Breiz o c'halon hag o c'hoant. Distrei a c'hellont bremañ d'ar broiou krec'h, tommet eo o gwad evit daouzek miz adare.

Lod all a zo Bretoned ar vro. Nemet e kav d'ezo ez int divreizet a-grenn, poania a reont da zivreiza eus o gwella : dreist ar c'bleuz buan, gwiskamantou, yez, kement tra a verk eun den gant siell e ouenn.

En o zouez meur a hini a gav kasaüs gwelet ar Bleun-Brug o tont bep bloaz da lavaret d'ezo : Breizad out, bez fouge ennout gant kement-se ! Labourat a rafent a galon vat a-enep ar Bleun-Brug... ha padal... emaint aze bep bloaz !

Krefivoc'h egeto eo ! Perak ta ?

Abalamour ne vez ket mouget evel-se ar vouez a zeu eus an amzeriou act e-biou, ar vouez a vouskan en o gwad o lammat, hag en despet d'ezo e trid o c'halon pa glevont ano eus ar Bleun-Brug ; hag i en hent, evel ma sao debron e diwesker ar c'hoziad pa glev o tregerni ar vombard he deus luskellet korollou e yaouankiz.

Lod all a gar o bro.

Diës e kavont gwelet kement tra a rae kaerder Breiz, dudi o spred hag o c'halon ionket nebeut ha nebeut gant al lagenn pe an très blot. Daoust ha lakaet e vo harz pelloc'h d'an tre a jach gantañ d'an douvor kuzet kement a rae eus Breiz bro ar gened evit lezel ganocomp eur drêzenn dizudi ? Poan o devez o kredi.

Setu int e kreiz gouelion ar Bleun-Brug : dinasket eo amañ spred Breiz, digoret andoniou sevenadurel ha spredel ar ouenn : bugale o lenn, o kana, o tisplega e brezoneg, eur brezoneg flour ; yaouankizou, amzer da zont ar vro, paotred ha merc'hed, fouge enno o tougen gwiskamantou o bro, o kana a-stroll toniou strobilinellus, o sini bombard ha biniou pe o tansal, awechou gorrek awechou all frou-dennus ; bannielou erminiget o sklavakal en avel ; taolenou beo displeget e brezoneg, o tizelei d'ero amzer dremenel pe amzer da zont o bro...

Hag e vo lavaret d'ezo c'hoaz eo poud spred ar Vretoned ? Eo act d'an hesk mammenn an arz hag ar gened e Breiz ?

Peseurt bro all a c'helife sevel eur seurt gouel ?

Nikun all a respont d'eomp an diavaeridi bet o foueta broiou ha broiou.

Gouelion folkloriel a vez e Breiz met daoust d'ar boan a gemer o renerien, n'int ket deuet c'hoaz a-benn da lakaat da virvi enno ene Breiz evel m'her gweler e gouelion ar Bleun-Brug hag an dra-ze eo a zedenn bep bloaz engroeziou tud d'ar Bleun-Brug.

Distroet eo ar Vretoned feal d'ar gér, gounezet startoch d'o Breiz.

Lakipoted a c'hello bremañ adare goapaat, chas a c'hello harzal, n'o do ket a vez eus o bro.

Digauzezet eo ar mare ma vo lakaet harz d'an tre hag emaù krog al lano gant eun hiboud tano a yelo hemdez war gresk betek safar ar gourlenn.

V. F.

BRUD AR BLEUN-BRUG A RED

Pennadou a zo bet embannet diwar-benn B.B. Keranna er c'hazetennou-mañ : Le Progrès de Cornouaille, Le Courrier du Léon, la Semaine Religieuse de Quimper et de Vannes, Le Télégramme, l'Ouest-France, Les Nouvelles, Renouveau, l'Ouest-Matin, La Bretagne à Paris, La Vie Bretonne, La Croix, La Croix du dimanche, Le Pèlerin de Saint-Anne, Le Figaro, Paris-Persse, Les Actualités, la Radio... re ali c'hoaz moarvat.

Eun tammoù flipat digant an Ouest-Matin, evel-just ; met a-hend-all n'eus nemet meuleudi ganto holl.

Ya, gwir eo ar pez a skrive an Ao. Bellec, eskob Gwened, da renerien ar B.B. « Mouget eo pelloc'h ar rebechou toull a glasked ober d'eo'ch » Gwell eur spred pistreñk bennak kluchet war e dorchenn e-keit ha m'emañ ar bed o trei hag o vont war-raok.

HA BREMAN D'AL LABOUR

Ar Bleun-Brug ne c'hell ket mont war araok ma ne gav ket e kement parrez a zo tud a galon evit e harpa ; re bonner eo ar zamm evit ar renerien, re nebeut anezo.

Petra da ober ?

1) Rei hoc'h ano d'ar Bleun-Brug, goulenn ho Kartenn-ezel. N'eo ket awalc'h beza bet eur gartenn evit bloaz, bep bloaz emañ da renevezi. Gwelloc'h c'hoaz klask re all endro d'eo'ch hag a gemerfe eur gartenn.

2) Koumananti d'ar gelaouenn « Bleun-Brug », lakaat re all da goumananti kemeret ar garg da zastum priz ar c'houmananchou endro d'eo'ch e penn kenta ar bloaz ; a-hend-all e chomont re alies hep beza paet hag adarre eul lenner nebeutoc'h, nebeutoc'h a arc'hant ives d'eur gelaouenn hag he deus poan o chom beo. Eus a stal da stalig hag eus a stalig da netra ez ay abred ar gelaouenn « Bleun-Brug » ma ne vez ket harpet. Diwezat e vo evit klemm eur wech m'ho pezo lezet da verval mouez « Feiz ha Breiz ». M'hoc'h eus aes kasit ho prof ha bezit brokus.

Pa vezoc'h daou pe dri en eur barrez a du ganeomp, sevel eur strolladig « migroned ar Bleun-Brug », en em voda eur wech an amzer evit studia ar yez, an istor, menoziou ar Bleun-Brug.

Ha perak ne dafec'h ket goudeze da zevel eur stralladig all er barrez tosta ? Tu az pefe marxeze da zevel eur skol evit deski brezoneg, eur c'helec'h-keltiek evit ar yaouankizou pe eur bagad sonerien.

E kement lec'h ma'z eus klasket hen ober n'eo ket tud o deus graet diouer evit mont da heul.

Setu labour evit ar goañv.

V. F.

SPERED LEON

JIM Soner Bombard

gant E Jacob

SOUDARD e oa Jim en eur gér vihan e reter Bro-C'hall. Chamari oa e ano mat, met an holl a rae Jim anezañ : ar berra'glasker atao — Bras, ledan ha kreñv, ha lart evel m'eo ret d'eus soudard o vont da echui e glasou. Eun den chentil, sioul, pleun a spered, n'en dije breset mele'hoedenn ebet war an hent.

En em blijout en dije graet awalc'h er c'hazarn ; nebeut a labour, ha boued memestra, met kleñved ar gér a oa krog ennañ.

E vombard a sikoure anezañ ar muia, rak keit ha ma sone ne sonje ket e traou all, setu goude lein e veze gwelet Jim o sevel d'an nech evit kemer e vombard, hag o pellaat goustadik, war bouez traou, er-mêz eus ar c'hazarn.

A-wiskoaz ar soudard a zo bet skuiz, ha c'hoant kousket d'ezan, setu perak e ranke Jim pellant diouz ar c'hazarn evit seni.

Mont a rae en eur c'head bras, kant metr diouz dor ar gardian.

N'eus ket pell e oa aet Jim adarre gant e vombard d'ar c'head. Buanoc'h eget kustum e kerze : eun ton nevez desket a gane en e skouarn.

Hag e stagas da seni en e wella, ken na ruih ar c'houezenn diwar e dal. Dont a rae brao an ton gantañ, hag e stagas da vale d'ar paz en eur seni : jamez n'oa bet gwelet o vale ker skañv, e gaporal a vije chomet mantret-maro.

Souezetoc'h c'hoaz e chomas Jim pa baouezas, a Benn ar fin, da c'houeza en e vombard : eur soner all a oa er c'head o respont an ton war e lere'h.

Nee'het e voe, hag e krogas adarre eur wech all gant e sonadeg, evit gwelet ha gwir e oa.

Ar bombarder all a ellas anezañ adarre, hag e veze klevet mat e vombard o seni an hanterenn ziweza eus an ton.

Ne ouie ket Jim e oa eur soner all er vro. Marteze e oa eur c'hazarn all en tu all d'ar c'head, hag e teue egile eveldañ da seni dindan ar gwez.

Jim a laoskas eur wech all an ton nevez, evit beza suroc'h. Klevout mat a reas adarre ar bombarder all, seni a rae egile kalz gwelloc'h egetañ end-eeùn, diouz e gleyet.

Laouen bras e voe Jim o soñjal er soner all, hag en abadennoù hir a rafent o daou e-kreiz ar c'head, o teski toniou nevez a-verniou hag o seni d'al laboused e disheol ar gwez bras...

Hag e stagas da glask ar bombarder all, o seni eur wech an amzer evit gouzout war be du mont.

Bale ' reas epad eur pennad mat, hag an noz a goueze goustadig ; met en eur c'head e vez atao teñval awalc'h, ha ma freskae eun tammig en ér, Jim a domme d'ezan dre ma kerz, o c'haoliata ar gwez gourvezet hag oe'h ober an dro d'an toulou.

Ha dre ma tiskenne an noz e kleve gwelloc'h ar vombard all ; tostaat a rae sur.

A greiz holl, eul labous spontet a dec'has eus eur wezenn, leun a drouz gantañ.

Jim a savas e Benn ; ne welas labous ebet, met etre daou vrak : eur steredenn, diou, teir, leun'oa an neñy a stered. Chom a reas a-sav da sellet onto, hag e soñjas e oa noz, hag e oa e unan e-kreiz ar c'head, pell diouz e gazarn.

Seni eur wech all en dije graet, evit gervel egile, met ne gredas ket ober.

Ken sioul'oa ar c'head, trouz e vembard en dije graet aon d'ezan. Ha martez e oa loened gouez, hag o dije klevet anezañ iveau.

**

Ret e oa d'ezan kemer en-dro hent e gazarn, diés e Benn, o veza n'en doa kavet den.

Met kaout adarre e hent a oa eun istor all, pa ne oa hent ebet, ha teñval sac'h an noz.

Skuiz'oa. Azeza ' reas e traou eur wezenn vrás, nemet ne gouskfe ket e-kenkas e teufe eul loen gouez bennak war e dro. Met kaer en doa poania, n'helle ket en em viret da dourfal.

Awechou e koueze e Benn war e zaoulin. A-Benn ar fin e chomas kousket mort.

Pa zihunas'oa eur pez kanaouenn gant al laboused. An heol a oa loc'h mat, bannou sklerijenn hir hag eeùn a save hag a ziskenne war al leton ha war ar gwez evel ma vije bet eul livour bras o skendenni.

Eur c'had, d'an daoulamm, a dremenras dirak Jim, a savas neuze'n eur skrabat e lagad, digor bras e c'henou.

Kemer a reas hent ar c'hazarn.

Pa oa o vont er-mêz eus a douez ar gwez, e lakaas e droad war eur brank sec'h, Strakal a reas en eur derri bag e-barz ar c'head e voe klevet eur sklak all war-lere'h ; ar memes hini. Jim a glevas anezañ martez, met ne soñjas ket muioch.

En em gaout a reas disoursi kaer er c'hazarn, fulhet e Benn, e vombard en e zorn ha bihan e zaoulagad.

O c'hadal anezañ edor.

Kaset e voe d'an toull daoust d'e ziskleriadennou — Ar c'haporal a heurtas kalet an nor d'he flas, en eur ober eur pez trouz, hag o veza ma oa sioul ar c'hazarn d'ar poent-se, eun trouz all a voe klevet warlere'h.

Jim a glevas — hag e soñjas neuze n'oa martez soner all ebet er c'head nemet en hekleo.

Ha gwir oa !

E. J.

Hor Breudeur Tramor

Pemzek deiz e Bro-Gembre bag en Iwerzon

gant Maodez Glañdour

Kerkent ha pignet war ar vag e porz-mor Sant Malo e weler dija ar chencha-mant : pep tra e saozneg, ar skritellou evel komz an dud. Ha pa stoker ouz ar c'hæc e Southampton, ec'h anayezer da vat doareou Bro-Saoz : ar bolised, bras ha reut war ar c'hal ; er ruiou, an otobusou daou estaj, ar gweturiou o vont war an tu kleiz ; chencha-mant er bevañs, amañ emañ bro an te ; met iveau a-wechou, chencha-mant mat, pep tra a zo naet-kenañ, ne weler e nep lec'h nag e ker nag er bourc'hioù, berniou lastez pe houarnachou mesket gant goloiou kaoutchouk koz, evel a gaver e Breiz hag e Bro C'hall a bep tu : ret e veze da dud 'zo mont eur pennad da skol ar Saozon war ar poent se.

BRO-GEMBRE

Diskenn eus an tren e Kaerdiz (Cardiff) n'eo ket chencha-bro evit an holl traou-se, met koulskoude lakaat an treid e Kêr-benn Kembre (1). Kembre, n'eo ken Bro-Saoz, met Brelz-Veur eo bepred : mar ne blii ket da Gembreiz bezañ sellet evel Saozon, ez int feal evelkent da Roue London.

Chom stag ouz ar Roue a zo en diavarez eus pep tabud : met evit-se, daoust hag e veze ret chom dindan lezennou Bro Saoz ha dindan gouarnamant London evit pep tra ?

N'eo ket, a respolto an holl Gembreiz. Laket o deus en o soñj ez int tud vras awalc'h evit kaout eur Parlament dezo o-unan, d'ober lezennou evit Kembre e kement tra a sell ouz Kembre.

Dija, o tegouezout e gar Kaerdiz, hor boa taolet pleb ouzh frazennou skrivet gant kleiz war bagoniou marc'hadourez, a c'houenne eur Parlament distag evit Kembre.

Klasket hon eus, o veajl, gouzout hiroc'h diwar-benn-se : hag-eñ e oa an dud a-du pe a-enep ar Parlament-se daoust hag e oa hepken goulenn eun nebeut tud eus ar penn-araok, pe evit gwir, c'hoantadenn don holl dud ar Bobl. Bepred hon eus kavet tud a du, ha den ebet a-enep.

N'eo ket da lavarout n'o dije ket dija Kembreiz kalz frankiz. Pep rann-vro e Bro Saoz a c'hell en em ren hec'h-unan evit eur bern traou. An dud amañ ne gomprenonet ket penaos n'hon eus ket e Brelz muioe'h a frankiz evit ar skoliou, evit ar c'humuniou. Souezet mik e chomont pa lavarer dezo ne c'helle ket du-mañ an Aotrou Maer toullañ eur puñs hep asant hag autre ar Prefed, da lavarout eo, hep asant gouarnamant Paris.

Frankizoù e Kembre : da skouer, evit ar skoliou, e Kembre a-bez, e vez desket e pep skol, Kembraeg, zoken e kreisteiz ar vro, lec'h ne vez komzet nemet saozneg pe dost. Skoliou a zo hag o deus ar C'hembraeg evel yez kentañ, hag ar saozneg evel ell yez hepken. Setu perak en hanternoz ar Vro, an dud vras, an noblañsou, a gomz Kembraeg ken brao ha tra, stad enno gant o yez.

Eiz deiz hepken hon eus tremenet e Kembre : re verr e oa an amzer ganimp evit gwelout pep tra. Met tremen dre Aberystwyth a felle dimp da vizitan Levraoueg Broadel Kembre.

Dija gant mirdi bras Kaerdiz e oamp bet plijet kalz : rak mirdi broadel Kaerdiz a zo anezañ e-unan, eur gwir skol veur, gant ar c'hemant a c'hell eun den deskri ennañ : al loened, al louzeier hag ar plantou, an istor, traou koz ar vro ; ha pep tra dispeget mat hag hir gant skritellou e kembraeg hag e saozneg.

Eiz deiz a veze bet ezomm dimp da welout a dost mirdi Kaerdiz. Sellet hon eus dreist-holl evel just, ouz lodenn an traou keltiek, pa n'hor boa ket amzer d'ober muioe'h...

Met distroomp da Levraoueg Aberystwyth.

Bleniet hegarat gant ar rener e-unan, hon eus galiet sellout a dost ouz ar pinvidigeziou. Souezet omp chomet. Dornskridou koz kembracek e-leiz, levriou koz, paperou... Ha pep tra miret mat, keinet kaer. Netra roget na veze bet raparet hag adreñket eus ar c'hentañ. Labouret em eus awalc'h e Levraouegou bras Paris evit gouzout n'emañ ket ar gont evelse du-hont. Ha petra lavarout neuze eus al Levraouegou e Breiz...

Dre vras o deus seblantet din Kembreiz beza tud dihunet, lañs ha nerz ganto. Zoken war dachenn ar Relijion, emaint o trei. Hag int protestanted striz ha berrwel n'eus ket pell c'hoaz, a zo krog da zigeri o spered. Ne gaver ken enebiez ouz ar Gatoliked evel gwechall : an holl dud a zo bet ouzimp hegarat meurbet ha prest da renta servij. Eun touldad katoliked kembreat a zo er vro, tud desket bras peurvuia, o deus kalz levezon war o c'henvroiz.

O kuitaat Aberystwyth hon eus heuliet gant an tren, aochou kaer hanter-noz ar Vro, o tremen e kichen meneziou bras mestroniet gant ar Snowden taket e benn gant koumoul gwenn.

IWERZON

Setu ma kemeromp ar vag adarre e Holyhead da vont da Iwerzon (2). O lakaat an treid war ar c'hæc war an tu all, n'emaomp ken e Breiz-Veur : distag eo gouarnamant Dulenn (Dublin) diouz ar Roue, eur vro en he frankiz eo a zo amañ. Eur vro distag diouz Bro-Saoz ? N'on ket sur e veze ken distag-se.

Pep tra en Iwerzon a seblant beza chomet ken saoz : doare ar bevañs, an te, bale ar gweturiou war an tu kleiz, an otobusou daou estaj, ar yez zoken er c'hazetennou, saozneg c'hoaz war ar skritellou embann, nemet eur wechig an amzer eur ger iwerzonek bennak. Eur vro distag diouz Bro-Saoz ? N'ouzon ket : evit dont amañ, daoust ha ne ranker ket tremen dre Vreiz-Veur. Mankout a ra da Iwerzon kaout darempred war-eeun gant an douar bras.

E Kembre e santemp ar stourm, ar sav. Amañ e hañval an dud beza morgausket : marteze o deus gonezet o frankiz re abret ha goude kaout eur republik dieub, n'o deus ket distaolet diwarne pez o devoa desket digant o mistri saoz a-wechall, saozneg hag all.

E Kembre, lavarit ez oc'h Bretoned. Diouzta e vo komprenet plou oc'h. Zoken an dud eus ar bobl a oar petra eo Breiz, petra eo ar brezoneg. Amañ, an dud desket o-unan n'ouzont ket e vez komzet eur yez keltiek gant eur million hanter a dud a zo ar Vretoned o ano. Peadra da veza mantret, n'eo ket 'ta !

Ha koulskoude Iwerzon a zo Iwerzon, da lavarout eo eur vro geltiek leun a soñjou hag a draou koz. Mirdi broadel Dulenn a zo talvoudus a-grenn, evit ar bern traou keltiek diskouezet ennañ : kolierou aour, troiou-brec'h... Levr Kells e Trinity College a zo un estlamm sellout outañ, ken souezus an tresadennoù a weler ennañ. Mont dre ar vro a zo eun dudi, rak kaer eston eo liviou ar maeziou, hag a greiz holl e kaver dismantrou koz a lak ac'hanoe'h da huñvreal en amzeriou tremenet.

(1) Pays de Galles, Wales.

(2) Irlande, Eire.

Lavaret em eus a devoa Iwerzoniz poan o tihuni. Gwir eo. Met labourat e reont evelkent. Desket e vez Iwerzoneg en holl skoliou ar vro, ha tud barrek da gomz ar yez a zo muioch mui.

Embannet e vez levriou iwerzonek a bep seurt gant sikour ar Gouarnamant. Koulskoude ne gred ket awale'h Iwerzoniz e talvoudegez o yez, evel amañ ne gred ket eur bern Bretoned e yefe ar brezoneg a bouez bras evit buhez ar spered. Setu perak hon eus lavaret d'an dud hon eus komzet ganto, hor soñj krik ha krak : pe ech' adkvint o yez, o spered, o arz, hag e vo neuze Iwerzoniz eun dra bennak er bed evel m'int bet gwechall ; pe e troint muioch mui da vont war ar saozneg, ha ne vint nemet Saozon a eil bazenn, da lavarout eo netra pe dost e buhez ar bed.

Eun dra a bouez kaer hon eus gwelet c'hoaz en Iwerzon : Strollad-dastum ar Folklor. Nebent a dud er strollad-se, met tud kalonek, entanet, ha desket bras. Ul labour souezus o deus graet. Dastum kontadennou, majenneu, sonskrivan kauouennou, toniou biniou ; filmañ, tennañ fotoiou eus buhez an dud war ar maez ; traou a bep seurt war ar yez... N'eus e Bro Ch'hall netra heñvel. Le Musée de l'Homme e Paris, e Palez an Trokadero, a zo tra goullo e keñver labour tud Dulenn.

Evel just, n'eus e Breiz netra heñvel. Ha koulskoude, n'eus ket muioch a dud en Iwerzon eget e Breiz a-bez. Hag e Breiz iveau, evel ma lavare din rener Strollad ar Folklor, e vije kement all da zastum. Met penaos kaout an tu-da costa anezo ; n'eo ket ar Skol-veur a ra, na den...

Petra a-benn ar fin am eus tennet eus va beaj ? Marteze em eus komprenet gwelloc'h pez a vank dimp amañ. Ha sur, on distroet gant brasoc'h c'hoant da labourat evit Breiz, o c'houzout ez eo ar broiou keltiek eur binvidigez evit ar bed, dre ma karomp ni, Kelted, muioch eget ar re all, traou an ene, frankiz ar spered, lañs ar galon, a zo ken ret o deski d'an dud vekaniket a vremañ.

Maodez GLANNDOUR.

Keleier mat

EDO AN NIVERENN-MAN DINDAN AR WASK PA RESEVOMP
AR C'HELLOU EO ANVET AN AO. L. BLEUNVEN, HON RENTER,
DA BERSON KANTON LOKOURNAN-LEON.

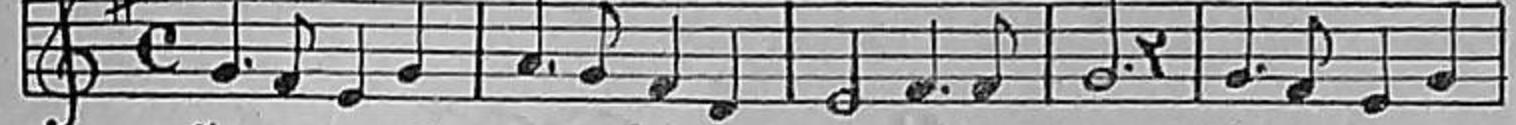
PLOVEILHIZ O DEVO KEUZ BRAS D'O FERSON, SANT RONAN
AVAT, A RESEVO LAOUEN E BERSON NEVEZ.

MEULEUDI HA GOURC'HEMENNOD D'EZAN HA CHANS VAT
WAR ZOUAR BRO-LEON.

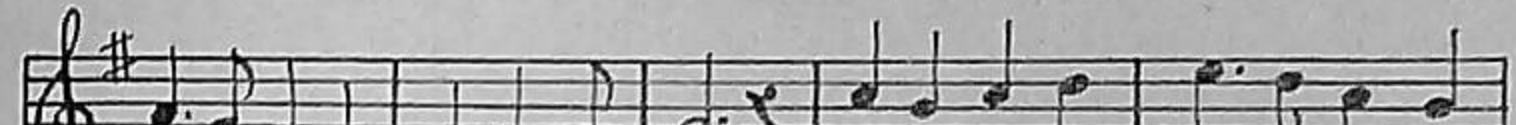
HOR GOURC'HEMENNOD IVEZ D'AN AO. FALCHUN NEVEZ
ANVET DA VAT, KELENNBR E SKOL-VEUR ROAZON.

A hed an noz

Gorrek

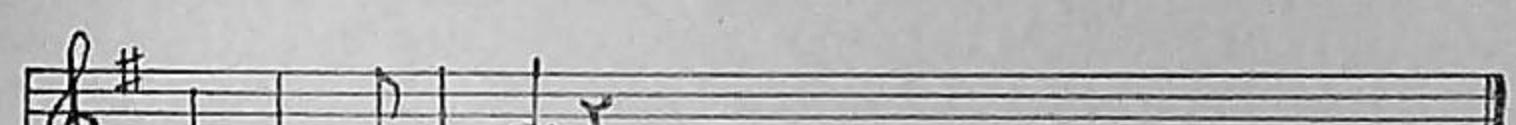
Mor a zudi eo prederia A-hed an noz, Dindan bolz an

neñv o skaeria A-hed an noz ! Tra stere-den-no' us d'hor penn

Pedomp holl a galon laouen, distan ha ner-zuz ar be-denn

A-hed an noz !

Mor a zudi eo prederia

A-hed an noz !

Dindan bolz an neñv o skaeria

A-hed an noz !

Tra stereddenno 'us d'hor penn

Pedomp holl a galon laouen,

Distan ha nerzus ar bedenn,

A-hed an noz !

Dreist d'an oabl glas stereddenet

A-hed an noz !

'Sav meurded divent an Dreinded,

A-hed an noz !

Eus ho kloar skedus, o Doue,

Grit ouzimp eur sell a druez,

Ouz hor yez, hor broadelez

A-hed an noz !

En hoc'h enor 'kanimp seder

A-hed an noz !

Hor mouez a savo er splannder

A-hed an noz !

Da c'houlenn Peoc'h, unvaniez,

Dimp-ni ha d'an hollvedelez

Ha da veuli ho toueelez

A-hed an noz !

Ton kembreat

Komzou gant Abherve.

Euz Mestr

gant Morvan

GWECHALL goz e oa eur gwaz e ano NEVENOE. Laket e voe da Gont war ar Vretoned gant an impalaer LOEIZ-VADEK (Louis le Débonnaire) er bloaz 825.

D'ar c'houlz ma komzan anezañ, oa maro an impalaer brudet CHARLEZ-VEUR (Charlemagne), 742-814, en eur lezel e gurumenn gant e vab Loeiz-Vadek. Charlez en doa ranket, a-benn peder pe bemp gwech, dont da glask ober e vestr war ar Vretoned, a zalc'hne neuze ar vro betek ar Gwilun (Vilaine). Ar re-mañ a reas van da blega, met a-vec'h beziet an impalaer frank, eur brezelour breizat eus an dibab, e ano MORVAN, en em lakas e penn hon tadou-koz hag en em savas a-enep ar Franked. Koll a reas e vuhez en eun emgann war ribl an Elle. Kerkent eur brezelour all, GWINVARC'H e ano (822-825), a lakas ar Franked da gounnari eur wech muioch. O welout n'oa netra d'ober gant ar Vretoned, an impalaer Loeiz a soñjas lakaat en o fenn, eus e berz, eur mestr eus o gouenn : NEVENOE.

Heman n'oa ket eur genaoueg anezañ. Skulz oa aet ar Vretoned ha disunvanet e choment. E-pad ar 15 vloaz ma vevas c'hoaz an impalaer, Nevenoe a boanias didrouz da unani e genvroiz dindan e urziou ha da ziwall da sacha ar Franked war e gein. En amzer se, ar Franked a oa boaz da sailha war hor Bro dre ar c'hereisteiz. Evit kaeat outo, Nevenoe a harpas Sant Konvoion, eur manac'h breizat, da sevel eun abati e kérig Roton (bremañ Redon en eskopti Roazon). An abati-se, diouz ret, a c'helle talvezout da gastell kreñv d'ar Vretoned, hag ennañ, bemdez, e veze pedet Doue evit Breiz.

Kerkent ha ma voe maro Loeiz-Vadek (840), e savas trouz etre e dri vab : CHARLEZ-VOAL (Charles le Chauve), LOEIZ ar GERMANEG hâ LOTHAR. Hep dale pelloch NEVENOE a stagas gant ar brezel. Ne c'houezas ket kalz a dra er penn kenta. Gwasoch'zo. Er bloaz 843, e Verdun, an tri vreur a rannas etrezo douarou o zad, ha CHARLEZ-VOAL en devoe evit e lod BRO-C'HALL. Daou vloaz diwezatoch, o welout e c'helle beza dinez'h diouz tu e vreudeur, e savas c'hoant gantañ da blada ar Vretoned. Dont a reas e-unan e Breiz gant euh arme niverus kenañ. Deut oa an eur d'hor Bro da veza trec'h pe da veza diskaret da vilken !

An diou arme a stokas an eil ouz eben e BALLON, e twardrolou REDON. Ar Vretoned a oa ar c'hliz ganto stourm war gezeg treut ha skañv. Leuskel a raent war o ennebourien birou, stank evel gloo. Goude e kilent d'ar pevarlamm evel p'o dije c'hoant tec'hout. Met en eun taol-krenn e tistroent war an ennebour hag e roent d'ezañ pep a gement-all. E BALLON e rajont heñvel. Ar Franked, armet pouunner ha skulz o vale, ne vezent ket evit tizout ar Vretoned ; en em lezel a rankent koulz lavarout da veza diskaret an eil goude egile. Diwar an devez kenta o devoa kollet dija kalz tud. Antronoz ar Franked, e-mesk o re varo hag o re c'hoazet, a stourmas adarre betek an abardaez. Gwasoch'gwas ez eas an traou ganto. Ar roue CHARLEZ

a grogas neuze ar spont ennañ dirak an distro lous en doa paket, hag a gemeras an tec'h, e-unan-penn, e-kreiz an noz. Pa c'houlaouas an trede delz, ar Franked, o welout n'o doa mestr ebet ken, a gollas o fenn hag a redas kuit, en eur lezel war o lerc'h, war marc'had kurunenn o roue, eur mor a binvidigez hag a armou.

En devez se edo ganet BREIZ da vat, eur Vreiz ha n'eo ket c'hoaz prest da verval, a-drugarez-Doue !

En eur redek war-lerc'h ar Franked, NEVENOE a dreuzas Bro-Roazon, Bro-Naoned, Bro ar Men hag an Anjou. ER bloaz war-lerc'h, ar roue CHARLEZ, ankouna-c'haët gantañ dija blaz ar soubenn dreñk, a soñjas dont endro d'he zañva. Met ne grede ket fizlout re war e soudarded. Bravoc'h e kavas lezel NEVENOE da Vestr, e peoc'h, war e Vro.

NEVENOE, savet evelse da roue kenta ar Vretoned, a lakas urz en hor Bro hag a viras ouz ar Franked a oa c'hoaz enni d'ober taoliou trubard.

O welout pegement a veskaj a oa e Bro-C'hall dindan galloud ar paour kaez CHARLEZ-VOAL, Nevenoe a glaskas dastum eun tamm douar bennak da c'houriza e rouantelez. Mont a reas evelse betek GWENGEN (Vendôme, nepell diouz Bleiz (Blois). Eno, d'ar 7 a viz Meurz 851, en devoe eur maro trumm. Anez da se, den ne oar betek pelec'h e vije act gant e vrezelourien. Ken buan all en dije lakaet Bro-C'hall a-bez dindanañ ; rak anaout mat a rae an disunvaniez a rene énni.

Er bloaz-mañ eta ez eus bet 1100 vloaz abace maro an den-se, hag a zo unan eus hon tud veur.

Bez'ez eo zoken unan eus ar renerien boblou amparta a voe gwelet biskoaz. Gouzout en deus graet gortoz. Gouzout en deus graet skei pa oa deut ar mare. Gouzout en deus graet brezeli. Gouzout en deus graet urzia e Vro. Gouzout en deus graet, dreist-holl, ober eus ar Vretoned eur Bobl unanet ha rei d'ezo da vat eur c'horn douar ha n'oa ket muioch d'ar Franked eget d'ezo. Kement tra en deus klasket ober en deus graet. Hag ar pez n'en deus ket bet amzer d'ober, e vab ERISPOE en deus her c'haset da benn.

N'eo ket hep abeg e reomp anezañ « TAD AR VRO ».

**

Eur vez eo n'hon dije ket graet eun dra bennak er bloaz-mañ, evit merka unnekantvet deiz-ha-blaz e varo. Ano Nevenoe ne zegas da soñj d'eomp nemet eus eur mare laouen eus hon Istor. E-lec'h Emgann an Tregont, evitañ da veza eun taol kaer, a zegas da soñj d'eomp eus diou rouantelez ourgouilhus deut d'en em zrailha war hon douar, diwar hor c'houst.

Ni da vihana, Breiziz a galon, dalc'homp gant an ero en deus digoret dirazomp Nevenoe. Pedomp evit hor Bobl, evel S. KONVOION. Baleomp war roudou hon Tadou, Petra lavarfent, ar soudarded kalonek mañ da Nevenoe, ma tistrofent war an douar ha ma welfent an dud aonik, diskiant ha laosk ma'z eo deut o gouenn da veza ? Ha koulskoude, evidomp-ni Kristenien, n'eus galloud ebet war an douar hag a c'helleñ hon diskarga diouz an DEVER hon eus da garout ar Bobl ez omp ganet anezí hag ar Vro vihan e vevomp énni. Ya, NEVENOE, Skouer ar Vrogarourien, gant skoazell an AO. KRIST ha S. KONVOION, e vezimp hiviziken din ac'hanout, din eus hon renk hag eus hon ano a Vretoned !..

MORVAN.

Galleg a-walc'h a ouezint atao !

Dont a ra d'ecomp al lizer-mañ digant eul lenner.

Mignon ha kenvroad ker,

Karout a rafen youch'hal a bouez-penn da Vreiz-Izel a-bez, ar soñjou a ziouan em fenn, d'ar mare-mañ.

Deuet oun dija eun tammig war an oad. Met ma vihana ennoun, marteze, nerz ar vuhez, ken birvidik e chom atao em c'hereiz karantez feiz ha Breiz. Ar yez koz, karet ha doujet ganin, am laka da dridal kement ha biskeaz pa lennan ho kelaouenn, Eur galonad am eus avat hag a ra d'in koll va laouenedigez. Beazet oun bet da glevout an ti-mañ hag an tiez all, o trevern gant komzou brezonek flour ar vugligou, hag eur pennad a zo, siouaz ! siouaz ! ne glever mui ennañ, hag en tiez all, nemet eun trefoedaj « ha n'eo mui brezoneg ha n'eo ket muioc'h galieg ». Lennit kentoch ar pez a glevan ; ar pez a glevit ken alies ha bemdez, marteze, c'houi iveau :

« Ce marmouz bihan il est encore à bléjer ! Quoi qu'il est arrivé à lui encore ? Son sabot il a croché de contre le trezou, et il est tombé tout dessus son nez et il est crabissé tout... »

Anez ma kavan re drist gwelout mastari eur yez evel hon hini, e tirollsen da c'hoarzin fae.

« Kollet eo ar vro-mañ gant ar galleg » a lavare d'in eur Mignon koz. Ha gwir eo. E-keit-se, e kleven eur voereb o lavarout d'eun itron :

« Eur c'his vat a zo deuet er vro. Bremañ e vez desket galleg d'ar vugale vihan. »

Eur c'his vat, eme hounnez ! Eur c'his daonet, a lavaran-me. Nac'h ouz ar bugel herez sakr e dadou ; hen distaga krenn diouto ; mirout ouz spered pinvidikmor ar ouenn da redek en e spered. Mouga hor yez war vuzellou hor bugaligou piou a c'hell lavarout eo kement-se eur c'his vat ?

O ! brezoneg a ouezint, emezoc'h marteze. N'eo ket gwir. Ma ne vez ket desket d'ar c'hrouadur brezoneg ez-vihanig ec'h en em zistago dioutañ evel diouz eun dra dic'hizet. O veza ma vez komzet brezoneg en-dro d'ezan, e kompreno c'hoaz ar yez. Met pa vo deuet e dro da veza e penn eur familh, e rummad d'ezan eo a beurvoougo hor yez. Nann, ha nann, arabat lavarout ken : « brezoneg a-walc'h a ouezint atao ! » P'emañ ar skol a-bez e galleg. (ha stank eo ar skollou a sent ouz kemennadurez an eskopti ?) ar radio e galleg, ar journalou e galleg... galleg en ti-post, galleg en ti-kér, en ti-gar... en tiez a gomerz marteze.., eo chenehet penn d'ar vaz, ha ret lava-

ret : « galleg a-walc'h a ouezint atao ! »

Nag e oa kaer klevet ar vamm-se, ar vamm-goz-se dreist-holl, o komz brezoneg ouz o bugellig. Eur mor a gomzou hag a droiou-lavar dudius a zo sanailhet e penn eur vamm-goz, hag e tiredont kaeroc'h an eil eget egile, m'eo eun drugar o c'hevout : « Mabig e vamm, va moumounig, va c'halonig... » ha me 'oar-me. It 'ta da glask gallegachou da lakaat e plas ar perlezennou-se. Nemet plijout a rafe muioc'h d'eo'h klevout : « ma poule... mon lapin... ma cocotte... » pe n'ouzoun ket peseurt farserez all.

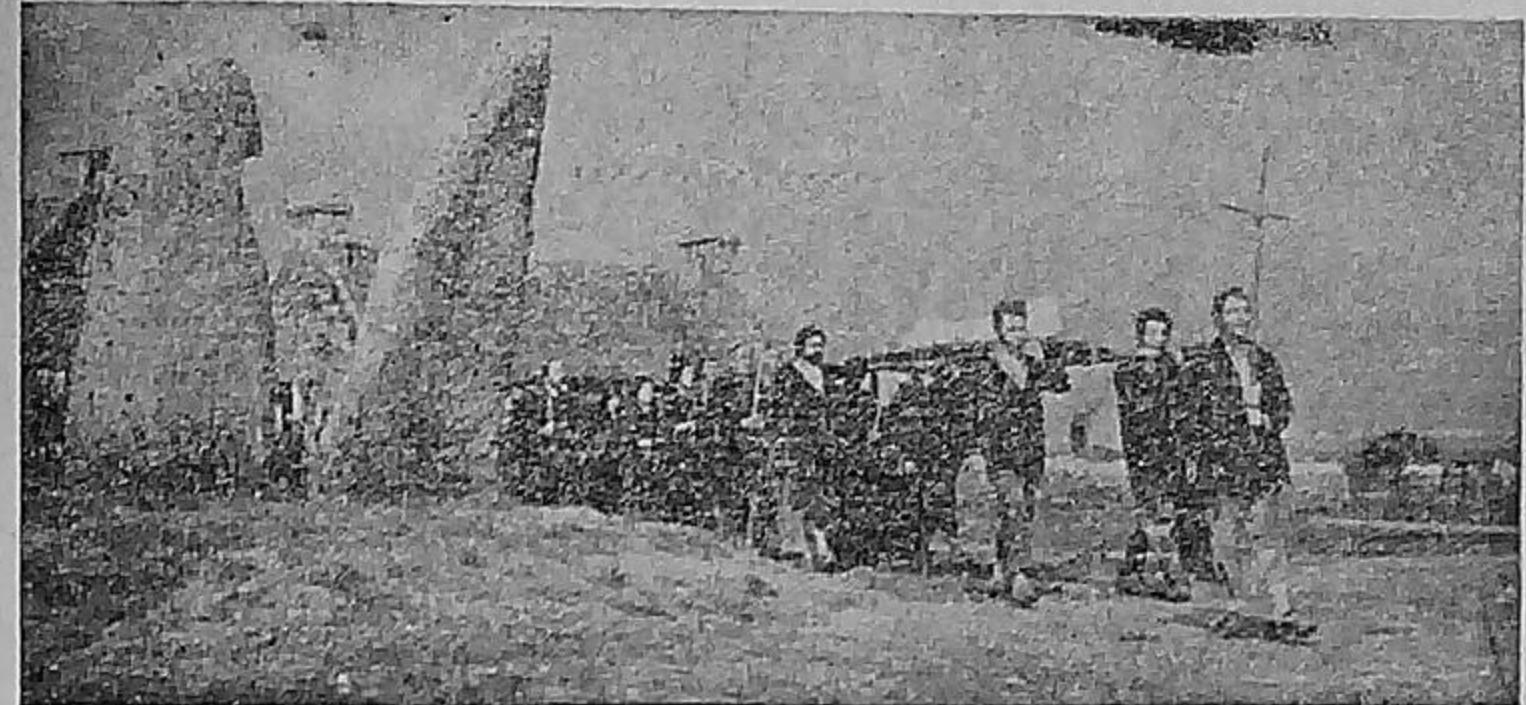
Eun druez, ya ! Eun druez eo klevout, dreist-holl hor mammou koz, o klask gallegat ouz o bugale vihan ! Ar pez ne gomprenan ket, eo e vesent sod a-walc'h d'ober kemend-all, hag i kement a boan d'ezo o klask distripa galleg !

Paour-kêz mammou-koz. Ma n'hoc'h ket evit mirout ouz ar mammou yaouank da c'hallegat ouz o bugale, c'houi da vihana a c'hellfe dere'hel da gomz brezoneg outo. Ganeoc'h-c'houi eo emañ teñzeriou hor yez ; pec'hed eo d'eo'h mouga an teñzeriou-se.

En an ' Doue, c'houi da vihana, mammou-koz, komzit brezoneg ouz ho pugaligou galleg a-walc'h a ouezint atao !..

Y. M.

Re wir komzou hor Mignon. Ra vo klevet e c'halvadenn gant an holl familhou a lenno ar gelaouenn-mañ. P'emañ ar skoliou o tigeri o dorion d'ar brezoneg, n'emañ ket ar poent d'her mouga war barlenn ar mammou.

Ankou Miz Du

Emañ ar glas o tintal,
Ingal, ingal,
E tour a iliz.
'Vel beradou glao,
Atao, atao,
Ingal e sko
Glas va bro
E tour a iliz.

A venez da venez e red ar glas ;
Redek a ra dreist ar mor ;
A-hed an draonienn c'hlas
A zor da zor
E red ar glas.

Eus eur barrez d'eben,
En avel yen,
E respont ar glas.
War galon an den,
E sko, e kren,
Ar glas.

Glas va bro, tintal a rez,
Tintal a rez dibrez,
Atao.
Penn-karn ar maro,
Ankou divalo
Eo a sko,
A sko garo
Glas va bro.

Te eo ar maro,
An Ankou yud,
Ar penn-karn mut,
Goullo,
Divalo.
Te eo ar maro,
A falch' didruez
Ar vuhez
A daoliou garo.

Te eo ar maro,
An Ankou fall
Bouzar ha dall
A red ar vro.
Gant da falc'h dir,
Da zivrec'h hir
A stlap an den
'Barz ar bez yen.

Diskuiz bepred,
Dalc'hmat d'ar red
E prad ar bed
Da falc'h pa sko
Ar blantenn fresk,
Ar geotenn vresk
A gouez bep tro.

An douar da welet
'Zo 'vel eur vered
Gant da daoliou falc'h.
Ha kroumet da gein
War ar c'horfou brein
E skoez diwalc'h...

Perak, perak, o penn avel
Skei didruez war eur c'havel ?
Kalon ebet n'eus en da greiz.
Gwasoc'h out kalz eget eur bleiz.

Ankou, Ankou te 'zo kriz,
Euzus, euzus eo da benn.
Ha mousc'hoarz judas da zremm
A zo eur skrij.

Laouenanig Breiz (V.S.)
Treboul
Da genver Gouel an Hooll-Zent
kenta a viz Du 1950

Dajenn ar vugale

Sac'h biniou Cheun hag ar Pemoc'h gouez

CHEUN en deus en e armel, traou farsus dâ ziskouez bep an amzer d'e vab bihan, Silvestrig... En deiz all, edo digor an armel, ha Silvestrig pa n'oa den war evez, yao da furchal e barz hag e tizoloas en eur c'horn eur sac'h ler hag euturz outañ : eur biniou !

— Sell 'ta eme Cheun, pa welas ar sac'h-se etre daouarn e vabig, dinezet e peus va faourkez biniou !... Silvestrig a voe souezet a-walc'h o welet pegen laouen e oa tad-koz !

— Ne ouczez ket, va factrig, an anaoudegez vras em eus me evit ar biniou-se. Klev amañ eun istor gwir bater diwar e benn... Komzet em eus d'it n'eus ket pell eus Koat-an-Ogell, a oa gwechall kalz a vleizi hag a voc'h gouez ennañ.

— O ya, tad koz, soñj mat em eus ! zoken, ez oa eur bleiz bras, hag en doa bet c'hoant debri ar c'headour ; ha gwreg henmañ plaouf ! a strinkas dour bero d'ezañ en e c'henou, hag ar bleiz a yeas kuit en eur yudal ... Ha goude tad-koz ?

— Mat, me, d'ar poent-se, edon o treuzi ar c'head va unan, da vont da friko ton-ton Yann ba Tintin Liz ar Gerneiz, a zo o chom en tu all d'ar c'head... Neuze, en em gavet e kreiz ar c'head elec'h ma oa stank-stank ar gwez me 'welas eul loen divalo, unan bras, o lammat dirazon,

droug ennañ !... Eur pemoc'h gouez, eur gwall-hini, du gant an naon... A-vec'h em oa bet amzer da skrimpal er wezenn dest, ma 'z edo em c'hichen ken tost d'in ha m'emaout aze, hag e sellen outañ en eur grena... Turiat a rae en dro d'ar wezenn gant e fri louz, ha kaer em oa gortoz, n'ez ne ket kuit... Hag e Kerneiz tud ar friko a oa ouz va gortoz...

— Penaos hoc'h eus graet ta neuze, tad-koz, evit mont kuit ac'hano ?

Gortoz, ma livirin d'it... War va c'hein ganin edo va sac'h biniou ha me da c'houenza ebarz ar pez ma c'hellen, ha pa oa teo evel eur soroc'hell vras, me hen taolas d'an douar e kichen al loen divalo... Hag evel ma vije bet eur volotenn, ec'h en em lakeas da lammat, en eur ober bep lamm a rae : queoñ ! queoñ !... Ar pemoc'h gouez a sellas outañ spontet hag... et tec'has kuit d'an daou-lamm ruz evel ma vije bet an tan en e lost en eur ober : oc'h, oc'h, oc'h !...

— A ! a, a ! paket brao eo bet, ha n'eo ket deuet en dro, ne zeuas ket endro ?

— Fei nann avat, Silvestrig ! Buan, buañ ez aen da Gerneiz. Eno, ez oa bet plijadur pa oa anavezet va istor ! Hag abaoe, bep tro ma welan va biniou, e teu da sonj d'in eus an deiz-se.

V. SEITE.

Dre Vreiz

Buhez ar Bleun-Brug

AR pez ne oar ket, moarvat, an darn vuia eus an dud a zired da c'houeliou ar Bleun-Brug bep bloaz, eo al labour spontus a vez o sevel ar goueliou-se.

Sonj 'ta en deus ar sekretour, skrivet 1410 lizer, ha kaset 3120 lizer-kelc'h d'ar pevar-avel, evit lakaat war-sao Bleun-Brug Santez Anna !

Kaset ez eus bet, ouspenn dek kwech, eur bern pennadou skrid, d'ar journalioù-mañ, e doug ar bloaz penn da benn : « Semaine Religieuse » ar pemp eskopti breizat, Le Courrier du Léon, le Progrès de Cornouaille, Renouveau (de Saint-Brieuc), Le Paysan breton, La Bretagne à Paris, La Croix du Dimanche, Dialogues Ouest, Le Sentier, Le Trait d'Union, Le Pèlerin de Sainte-Anne, La Vie Bretonne, L'Ouest-France, Le Télégramme, Les Nouvelles de Bretagne, La Liberté du Morbihan, La Résistance de l'Ouest. Ar pez a ra ouspenn 100 pennad-skrid bet embannet etre an daou Bleun-Brug diweza.

Ouspenn, Visant Seité en deus komzet meur a wech eus ar Bleun-Brug e Radio-Kimere'h, ha Bernard de Parades e Radio-Roazon.

Eun enklask hon eus bet graet dre Vreiz a-bez, war an dévotion da Santez Anna. Deuet ez eus bet d'eomp eun toullad mat ar respontou prizius. Evel-se hon eus gouezet e-pelec'h ez eus parreziou ha chapeliou gouestlet da Santez Anna, pere eo an ilizou ha chapeliou o deus statuiou koz a dalvoudegez o deus servichet d'eomp da sevel hon diskouezadeg.

Digaset hon eus d'ar gouel, da genstriva, daou-ugent laz-kana (chorales) o deus labouret e-doug ar bloaz, e-sell ar Bleun-Brug. D'o heul ez eus deuet 25 kelc'h-keltiek, o deus ives, d'arn anezo, kemeret perz e kenstrivadegou ar c'han. Lakit gant an dra-sse, tostik da zaou-ugent strollad-parrez, hag e komprenoch n'omp ket chomet da gousket evit beza lakaet loc'h e kemend-all a strolladou.

Ar c'nenstrivadegou o deus roet tro d'eomp da labourat war dachenn ar skol. Bez' hon deus bet o kenstriva :

evit all lenn : 51 bugel ; evit an displega : 83 bugel ; evit ar c'han : 59 bugel.

Barnet int bet gant nao Jury enno 36 a varnerien. Roet ez eus bet d'ezo 26 priz kenta, holl, statuioù eus Santez Anna, ha wardro 70 a levriou d'ar re all. Gant ar 16 statu roet da genstrivadegou ar re vras (lazou-kana rimadellou ha kanou pobl, se a ra 42 priz kenta merket-warne) : « Bleun-Brug Keranna 1951 » a zo bet koustet d'eomp ouspenn 60.000 lur. Bennoz Doue d'ar re o deus hon sikouret.

E deiziou diweza ar bloaz 1950 hon eus bet tri devez studi Bleun-Brug o deus sachet davedomp eur c'chant bennak a yaouankizou. Labour vat a zo bet graet eno hag a zougo frouce.

Eur sell war ar bloaz a zeu :

Bleun-Brug 1952 a vo graet e Landreger d'ar sul genta a vil eost Graet e vo en enor da sant Erwan, paeron Breiz.

Eur miz pe zaou araok ar Bleun-Brug bras e vo Bleun-Brugou bihan e Baod (Bro-Wened), Pont-e-Kroaz (Bro-Gerne), ha Plougerne (Bro-Leon). Ar Bleun-Brugou bihan a vrudo hag a zigoro an hent d'ar Bleun-Brug bras. Dre ar re-mañ e c'hello muioch a dud hag a vugale kemerout perz er c'hentrivadegou. Evel-se, e vo tostoc'h ar Bleun-Brug ouz ar bobl.

Diou abadenn-studi Bleun-Brug a vo graet e-doug ar bloaz evit ar yaouankisou, psoetred ha merc'hed unan e Bro-Léon, da Nedeleg, eun all e Bro-Wened, war-dro Pask.

Ar sko-vrezonek-dre-lizer a zo digor adarre. Evit kaout ar c'heteliou, skriva da Visant Seit, Bleun-Brug, Tréboul, Finistère.

Ar Bleun-Brug a c'hello kas prezegerien d'ar re a c'houlenno evit komz eus traou diwarbenn Breiz.

Daoust d'ar geraouez a zo war ar moula e raimp eus hor gweilla evit ma padou ar gelaoeum Bleun-Brug. Eun toulladig brao a lennerien nevez a zo bet gounezet e-doug ar bloaz tremenet. Kalz re a lennerien goz, avat, a ziskouez beza re lezirek en holl da baa o c'houmanant. Eun tammig bolontez vat a c'houlenomp eta war ar poant-se.

Evit kas eur seurt labour da benn, ra soñjo an holl, hon eus ezomm sikour ha skoazell ; ezomm e ve niverusce'h koumananterien hor c'hebauenn ; ezomm e ve neverusoch izili ar gevredigez. Pa sonjer an archant spontus a roer bep bloaz evit ma chomo ar galleg en e lav, hag an nebeudig pe an netra a roer evit hor brezoneg, hor yez d'eomp koulskoude, an hini tosta d'hor c'halon, herez sakr hon Tadou, eo eur rann-galon. Bro-chall a c'hello goulenn miluriou ha miluriou bep bloaz... hag e vez roet. Breiz a c'houlenno eur gwenneg, nebeutoc'h eget eur gwenneg evit kaout ar gwir da chom beo, hag e vo nachet outi gant he bugale he-unan ! Daoust ha pep Breizad ne diefe ket lakaat bep bloaz a-gostez, n'eo ket gwenneg ar brezoneg, met kant-lur ar brezoneg, pe mil lur ar brezoneg ?

Achanta ! digor eo an abadenn. Digor eo amañ roll ar Vretoned a ginnigo bep bloaz kant lur pe mil lur ar brezoneg.

Kas an archant da : V. Seit, Bleun-Brug, Tréboul, Finistère. C.C.P. 544.22, Nantes.

KENDALC'H ETREKETIEK KEMPER

AR C'hendalc'h Keltiek a zo bet dalc'het hevlen e C'hoariva-ker Kemper a-ziwar an 16 beteg an 23 a viz Gouere dindan renerez an Ao. Per Mocaër ha d'ar momeus mare pe dost ha Gouelioù Kerne e tired d'o gwelet kement a dud eus a bep korn a Vreiz. Kempennel e voe gant Kevredigez evit Breiz an Darempeadou Etrekeltiek (K.E.B.A. D.E.K.).

Kalz a Galed anavezeta en o broiou o doa freuzet ar mor evit ober anaoudegez gant Breiz ha studia kenetrezo ha gant Breiziz an holl gudennou ken pouezus e-koñver buhez sevenidigez ar Bed keltiek a-bez.

Pouezet e voe dreist-oli war stad ar yezou ha, da genta, o deskadurez er skoliou. Goude beza klevet prezegennou helevar Iwerzoniz, en o zouez an Itron R. O'Shea a gomzas e brezoneg flour ha Kembreiz, an Dr Gwenan Jones hag an Dr J. Gwyn Griffiths an daou eus Skol-Veur Bro-Gembra, aas e voe komprenn pegen reuzeudik eo hor stad-ni e-kichen re ar broiou-ze. Evel-just ne c'heller ket tamall kement-se deemp-ni. Ne vern, skoueriou a zo bet lakaet spis ha skler dirak hon daoulagad. Hon dever eo a lakat da dalvezout mar fell deomp mirout herez hon tud koz ha savezel hor bro-ni.

Prezegennou talvoudus-kenaï a zo bet graet iwez gant an Ao. Liam Gegan M. A. mirour an Arzou Kaer e Mirdi Broadel Iwerzon diwarbenn « Lech ar Chelt er Bed », gant an Ao. Stan O'Brian, M. A., war ar Sonerez Iwerzoniat, gant an Ao Ashley Rowe, eil-renner Unvaniez Kevredigeziou Kerne-Veur war « An Darempeadou etre Breiz ha Kerne-Veur », gant an Ao. G. Retalleck Hooper (Talek) war « Mister kernewek Sant Meriadek ». Lennet e voe, ivez, eul labour savet kenkoulz e brezoneg hag e galleg gant eur varvez yaouank a Gouel Sant-Yann.

Diouz tu Breiz ha goude prezegenn zigor ar Rener a klevjod eun desrevell diwarbenn Breiz e-doug ar bloaz gant an Ao. Erwan Mocaër, breutaer e Lez-Varn Paris. Komz a reas e Brezoneg, gallek ha saozneg. Da heul, an Dr Dujardin, rener Unvaniez Difennourien ar skoliou d'ar brezoneg. Da-c'honde an Ao. Ch. Ar Séac'h, rener « ar Falz » evit skoliou ar Gouarnamant hag an Ao. V. Séité evit ar re libr a lavaras pep-hini d'e dro penaos e ea kont gant ar yez en Deskadurez. Da echui ni hor boa ar blijadur da selaou ouz an Ao. Chaloni Batany a oar kement a draou war dachenn Lennegez Breiz.

Kennad Iwerzon e Paris, an Ao. Cremin hag e Itron, o deus enoret ar C'hendalc'h gant mont da gemeret perz en e labouriou hag ar c'hennad a reas eur brezegenn leun a furnez hag a blijas d'an holl selaouerien.

Bez' ez eus bet iwez kan, c'hoari-telenn dudius-kenaï gant an I. Roisin (Iwerzon) hag an I. Ffreda Rowlands (Bro-Gembra) ha korolloù iwerzoniat. Arabad ankounach'hât kennebeut sonadeg dispar laz-seni an Dr Leigh Henry hag a voe eur marz e pep doare.

Hep mar ebet, Kendalc'h Kemper a daolo fruez hag, evit dizkouez o anaoudegez-vad d'an Ao. Per Mocaër evit ar pez en deus graet a-hed daou-ugent vloaz evit startat an darempeadou etrekeltiek e vee hanvet Rener hedbuez Kevredigez ar C'hendalc'h Keltiek.

Ar re a fell dezo anavezout gwelloch ar broiou keltiek-all ne c'hellont ket ober gwelloch eget labourat a-du gant K.E.B.A.D.E.K. hag, evit gouzout hirroc'h, n'o deus nemet goulenn gant an Ao. Mocaër, « Kerandro », 13, rue Anatole-Le Braz, Kemper.

« EVIT KET HA NETRA »

« Resevel hon eus en deiziou-mañ eul levr nevez-mouet : « Evit ket ha netra », savet gant eur Gwenedour dindan an ano « Abherri ». Eur romant a garantet eo. Eur verc'h yaouank, Fant he ano, ganet war-dro ar bloaz 1910 a zispleg d'eomp he buhez, betek ar bloaz 1945. Ganet en eur familh difeiz ha divrez, he gwelet a reer, dre garantez evit eur paotr yaouank, Herri, o lont, a nebeudigou da garout, hi ive, ar relijion gristen ha bro he zadou : Breiz. Deski a ra ar brezoneg ha dont a ra d'her c'homz mat a-walc'h... »

Selou ar pez a lennomp war ar gelaoeum « Bro Guened ». Lennet hon eus ivez al levr nevez hag her c'havet plijus ha fromus kenaï : darvoudou mantrus ar brezel diweza a rann ar galon : maro an Ao. Perrot ha meur a hini all. Lennit al levr. E pajennou eur romant c'houi a gavo eur bajenn istor hag a glevo kalon Breiz o lammal blividik, ourpenn ma reof anaoudegez gant pinvidigez ar gwenedeg.

Priz : 360 lur. Skridou Breiz, La Baule.

GANEDIGEZIOU

Deuet eo bet d'eomp ar c'heleler laouen-man :

Ganet ez eus bet d'an Ao lrou hog d'an Itron Liberal, rener a enor ar Bleun-Brug, eur verc'hig. Anvet eo bet Tinaig-Mari-Anna.

An Ao. hag Itr. Per Denez o deus bet eur Mabig. Anvet eo bet Gwendal.

An Ao. hag an Itr. Polin o deus bet eur verc'hig. Anvet eo bet Annaig.

D'ar gerent eurus hor gourc'hennou, ha d'ar vugaligou bennoz sent hor Breiz.

EUREUJOU :

Eureujet eo bet, da viz gouere diweza, e iliz Itron Varia Chatou (S. el O.), an Ao. Mikael Le Chapelier, gant Klaodina Hemery. Buhez eurus d'an daou bried nevez.

AR BREZONEG ER SKOLIOU KRISTEN, E 1951...

E Skol-Veur Angers ez eus bet eun daouzek studier bennak o heuilh kenteliou brezoneg ha war al lennegez vrezonek, roet gant an Ao. Toulemon, beleg eus Ploneour-Lanvern. Ar bloaz-mañ eo bet digoret ar skol-se.

Er Chloerdiou bras : St-Brieg, Gwened, Kemper ez eus, abaoe pell'zo, skol vrezonek. E 1951, e oa 30 studier e St-Brieg, 70 e Gwened, 100 e Kemper.

Er Skoliou-Etre, n'emañ ket kaer ar vuhez gant hor yez.

Meulendi da skolaj ar Salver Santel, e Redon (Breiz-Uhel), e-lec'h e vez roet kenteliou brezoneg bep sizun, gant daou Vreiz-Uhelad : an Ao. Ao Marker ha Diligeart.

E Breiz-Izel, n'eus nemet Kloerdi bihan Santez-Anna-Wened hag e vez roet ennañ eun tamm amzer d'hor yez : eun eurvez skol hag eun eur hanter deveriou ha studi bep sizun, eus ar 6vet betek an 3 (Kelenner : An Ao. Al Lannig).

En eur skolaj all, war goulenn daou dad a familh, e vez roet kenteliou brezoneg, e prevez, da zaou skoliad.

Kenteliou brezoneg a vez iveau en eun nebeut Skoliou-mistri (Juvenats) : e Lokireg (Seurezed Gwenn), er Follgoad (Breudeur «Lamennais») en' Enezenn St-Mark (Breudeur «St-Gabriel»). Ouspenn emañ atao en he sav ar Skol dre Lizer, renet gant an Ao Seite. 200 diskibl bennak o deus heuliet anez. En o zouez, dreist-holl mestrezed ha mistri-skol, beleien... Ar bloaz-mañ ez eus 47 studier er Skol-mañ.

Skoliou-bihan :

A) Eskopti Gwened. Ar pennad 228 eus Reolennou an eskopti a c'hourc'henn lakant deski ar c'hatekiz er yez komzet er barrez. Urz ebet avat evit ar pez a sell ouz ar brezoneg er skoliou. Met e testeni-a-studi an eskopti e c'hell ar bugel respont e brezoneg d'ar goulennou katekiz. E lodenn vrezonek an eskopti, war 1743 arnodennad, 234 (13 %) o deus graet o mad eus kement-se.

B) Eskopti St-Brieg. An Ao. 'n Eskob Serrand, en doa, d'ar 14 a vezeven 1936, gourc'hennet ober eun 1/2 eur brezoneg bep sizun e skoliou kristen al lodenn vrezonek eus an eskopti. Met n'eus bet kelou eus skol ebet oc'h ober an 1/2 eur-se.

C) Eskopti Kemper. An Aotrou 'n Eskob Fauvel, d'an 3 a viz here 1947, en deus renevezet gourc'hennet an Ao. 'n Eskob Duparc (24-1-30 ; 3-12-35 ; 10-1-41) : eun hanter-eur brezoneg bep sizun. Martez eus eun 1/3 eus ar skoliou o senti ouz ar gourc'hennet.

E testeni-a-studi an eskopti, war 1400 arnodennad, 400 bennak a ra eun dever brezonek e-lec'h an hini saoznek.

E 1944, her gouzout a rit, ez eus bet brezoneg «diret» (facultatif) en testeni-stad. Er Finister, war 7.210 arnodennad, 2490 (34 %) o deus graet an dever brezonek. Al lodenn vrasha eus an 2490-se a zeue eus ar skoliou kristen.

Bihanik eo 'ta lodenn ar brezoneg en hor skoliou kristen, « Bleun-Brugerien », petra 'chellit ober 'vit ma kresko ? »

It da welout renerien ho skollou. Gouleñnit diganto lakaat ar brezoneg war roll ar studiou. Kinnigit dezo ho skoazell evit kaout levrion-skol. Ha marteze 'vit kelenn pe kaout eur c'heleñner. En emglevit ganto 'vit sevel eun « arnodenn » vrezonek. Kinnigit prizou d'ar vugale aet ar maout ganto.

Evel-se, nebeut-ha-nebeut, hep tabut didalvoud, e teuy lodenn ar brezoneg da veza brasoc'h-brasa en hor skoliou kristen.

Ha kasit kelou eus ho labour da sekretourva ar Bleun-Brug.

HAG E SKOLIOU AR GOUARNAMANT

Votet eo al lezenn a ro eur c'hornig bihan-bihan, kalz re vihan, d'ar brezoneg er skol. Ha c'hoaz ma vez roet d'ezañ ar c'hornig-se ! Emeur da vat, a gredan o klask lakaat al lezenn da chom da gousket en eur c'horn-kuzet bennak.

Hopala ! paotred faro, ar Vretoned ne gouskont ket !

Ar Bleun-Brug en deus nevez kaset eul lizer d'an holl senedourien ha deputed eus Breiz a-bez, evit ma'zaint da hilliga aotrou bras an deskadurez.

Ouspenn an drederenn, o deus prometet d'ecomp raktal ez int bet pe ez aint da Ober eun tammig heja d'e gorf.

Setu amañ anaioù ar senedourien pe an deputed-se.

FINISTER

Dr Vourc'h, Y. Jaouen, ha Masson, senedourien.
Colin, Chupin, Halleguen Pinvidic ha Signor, deputed.

MORBIHAN

Le Leanne, senedour.
Guiguen, Hulin-Desgrées hag Thuel, deputed.

COTES-DU-NORD

Cornu ha Cordier, senedourien.
Cozannet ha Dienesch, deputed.

ILLE-ET-VILAINE

Robert ha Rupied, senedourien.

LOIRE-INFERIEURE

Dubois, senedour.
Groivoille, Moisan, de Sesmaisons, deputed.

Resevet hon eus dreist-holl, daou lizer plijus ha talvoudus digant an Dr Vourc'h, senedour ar Finist. hag A. Signor, deputed ar Finist. Karout a rafemp beza bet plas a-walc'h evit embann an daou lizer-se en o fez. Meuleudi d'ezo.

TRO-BREIZ

E penn kenta mis gwengolo, 15 paotr yaouank pe ouspenn eus Kastell-Paol ha tro war dro a zo act da ober Tro Breiz war o marc'hou-houarn. Warlene oa bet sent koz ar vro o welet Kastelliz, er bloaz-mañ eo bet Kastelliz o welet ar sent koz en o ilizou-meur. A zeiz de zeiz oferenn dirak relegou seiz sant Breiz. Etre daou o deus gellet ar baotred yaouank anaout gwelloc'h kement a zo da weladenni war an hent.

Diouz an abardaez o deus klasket repu en eur gér bennak war ar mèz demdost da iliz ar zant ha goude koan o deus bet beilhadeg evit an dud tro war dro.

Digoret o deus an hent koz lezet ar strouez da greski-ennañ, gant ar rummadon tremenet betek her stañka ; pelerined all a gerzo gant an hent bremañ digor. Gwechall eus bet kontet betek 30.000 pelerin oe'h ober o zro Breiz war o zroad en hevelep bloavez.

WARLERC'H O LABOUR

Setu aet adare da Vreiz-Veur ar « Johniged » pe « paotred Bro-Zaoz ». Martez mil anezo pe dost strewet e pep korn e Bro-Zaoz kouls hag e Bro-skos pe e Bro-Geumri. Kalz Santegiz a ya da Vro Geumri. Komz a reont ar cheumraeg kouls hag ar brezoneg. Chom a raint betek ar bloaz nevez da werza egnon a zor da zor, lod zoken betek gouelioù Pask.

Re all a zo hag a yelo war ar sukr azalek penn-diweza mis Gwengolo, pe da denna baterabez pe da labourat en uzinou. Milierou a ya evel-se bep bloaz da ober tri miziad labour.

Peur eta e vez labour awalc'h e Breiz epad ar goañv evit he holl vugale ?

Korn al lizizi

Niverenn gouere-eost he deus plijet d'in. Eiz kant lur a gasan d'eo'h... En taol-mañ em eus kavel eun famm saour gent ar gelaoeunn. Ra gendalc'h ovel-se, hag e vo mat an traou.

Y. K.

Ayant reçu votre revue, parlie française, et l'ayant trouvée magnifique. Je vous adresse la somme de 1.200 fr. (pour abonnement et cotisation).

E. P.

Je loue votre effort, et le numéro de « Gouere-eost », je l'ai trouvé particulièrement intéressant.

E. T.

Argol 18 gwengolo 1951.

Breur kér,

Dre berz va mignon Land-tévennec, e m'eus lennet ho skrid « an tan e Kelern », ha war an tomm e laran deoc'h frugarez vit ar blijadur vraz am eus bet.

« An tan e Kelern » ? Rouez eo, en Argol, an dud, zoken war an oad, o dije klevet er c'hrenn-lavar se, rouesoc'h c'hoaz, e kredan, ar re a ouife petra lavare gwechall-goz, petra delv en amzer vremañ.

Goulkoudo hinienou zo hag a oar e vije gwechall-goz laret « an tan e Kelern » pa destae listri enebourien ar viro, lod all a oar e vez laret « an tan e Kelern » pa vez droug pe trouz etre kerent pe amezelen, unan zoken en deus gellet, war an iol, eilgeria ouz « an tan e kelern » em'oa laret dirazañ, « ha devet Roskavel », amezan.

« An tan e kelern ha devet Roskavel », selu'la, e kredan, ar gér en o hédi, hag a laver-ouspenn : spount, gloaz, spount ha gloaz, gwall ha gwalleur.

« An tan e Kelern ha devet Roskavel », ha n'eo ket siouaz ar pez'zo 'n em gavet gant Breiz, gant he gwiskament da genta, gant he yez da c'houde, da c'hedall — Doue ra viro — m'en em gavo gant he feiz.

Hag e vo bet piou penn-abeg eus ar gwalleur se ? An estren ? Siouaz ! bugale Breiz o-unan, ha da genta he bugale muia koret, ar re o doa fiziet enno he gwella teñzorion, dre ma 'z int bet didalvoud, pe ma 'z int trellourien dre lezregez pe lorc'hentez diot-briz.

Dalc'hemp mat, breur kaer, ha bennoz Doue deoc'h.

Dom Yann K.

AR WIRIONEZ DA GENTA

En eul lizer, bet kaset ganeomp, n'ous ket pell, da lod eus hor mignonned, eo digouezet ganeomp lavaret, ma rankje « Bleun Brug » mervel, ne vije mui kelaouenn gristen ebet, e brezoneg.

Eur faz bras hor beus graet o lavaret kemenl-se. Rener « Kannad ar galon Zakr » a zigas da zonj eo beo-buhezek atao e gelaoeunn hag e vez tennel 9000 qnezi, bep miz. Pebez kelou lauen neketa ! Buhez hir d'ar C'hannad.

Ne goust nemet 50 lur ar bloaz. He goulenn digant Chalon Tanguy, 58, rue Kéréon, Quimper. C.C.P. 5.377 Nantes.

Digant an oatra Robert, beleg eus eskopti Roazhon, hon eus bet eul lizer hir ha plijus kenan, ennan menoziou eus an dibab. Distrei a ralmp war al lizer-se. Da c'hortoz e lavoromp bennoz Doue d'an Ao. Robert.

Divinadennou miz Gwengolo-Here

1. Me am eus eul laouer vut
A zo leun a eskern tud.
2. A zo bet beo, hag a zo maro
A zoug ar re veo dreist ar re varo.
3. Eur gamprig vihan du,
Kadoriou gwenn e pep tu
Enni eur skubelenn ru.
4. Lavar d'in'ta kamalad
Petra 'ya war e benn d'ar marc'had.

— Roit "BLEUN-BRUG" da lenn tro war dro d'eo'h.

— Klaskit d'eomp koumananterien nevez.

— Bezit ezel eus ar "BLEUN-BRUG" :

Skoazeller : 200 lur.

Ezel : 500 lur.

Ezel-Madoberour : 1.000 lur.

Gant an diou gartenn ziweza e c'helloch mont evit netra da holl abadennou ar Bleun-Brug, evit ar bloaz.

V. Seité, Bleun-Brug, Tréboul (Finistère)
C. C. P. 544.22 Nantes.

Photo Jos LE DOARÉ, Châteaulin